

«УНІВЕРСИТЕТ «КРОК»
Кафедра національної економіки та фінансів

Ярошенко Оксана Петрівна

УДК 658.14 : 336.2

Кваліфікаційна робота магістра
«Погнозування ринку дорогоцінних металів»

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних доробок. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

О.П. Ярошенко

Науковий керівник

Кузьмінський Володимир Зигмунтович

к.е.н., доцент

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ.....	6
1.1. Загальна характеристика дорогоцінних металів.....	6
1.2. Біржова та позабіржова торгівля дорогоцінними металами.....	12
1.3. Дорогоцінні метали як інвестиційний актив.....	20
РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН СВІТОВОГО РИНКУ ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ.....	32
2.1. Оцінка запасів дорогоцінних металів у світовій економіці.....	32
2.2. Аналіз виробництва дорогоцінних металів.....	38
2.3. Фактори, що впливають на ринок дорогоцінних металів.....	42
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ.....	46
3.1. Тенденції розвитку світового ринку дорогоцінних металів.....	46
3.2. Перспективи розвитку ринку дорогоцінних металів в Україні в контексті світового ринку.....	60
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73

ВСТУП

Актуальність дослідження. Багато тисячолітня історія обігу дорогоцінних металів тісно пов'язана з історією цивілізації. Дорогоцінні метали відіграли величезну роль у відкритті континентів та галузей промисловості, у формуванні та трансформації валютної системи, становлення та розвитку грошово-кредитних відносин. Протягом часу змінювалися функції та роль благородних металів, але вони, як і раніше, займають важливе місце в національній економіці та міжнародних відносинах.

Дорогоцінні метали - це метали, не схильні до корозії і окислення, що відрізняє їхню відмінність від більшості базових металів і надає таку велику цінність. Завдяки своїй унікальній природі, що полягає в двоїстості властивостей продукту, коли дорогоцінний метал - це і сировина, і фінансовий інструмент, вона почало розглядатися як інструмент диверсифікації ризиків вкладень як інституційними інвесторами так і населенням. У сучасних умовах з одного боку відбувається скорочення грошових функцій, наприклад, золота, з другого – виникають нові форми економічного буття цього дорогоцінного металу. Не зменшується тезавраційний, спекулятивний попит на золото, зростає його інвестиційна привабливість.

Світовий ринок дорогоцінних металів є сферою економічних відносин між учасниками щодо угод із дорогоцінними металами та цінними паперами, що котируються в золоті (золоті сертифікати, облігації, ф'ючерси тощо).

На світовому ринку дорогоцінних металів звертаються золото, срібло, платина та метали платиноїдної групи. Золото відоме з найдавніших часів.

Основними золотодобувними місцями були Єгипет та Піренейський півострів.

Вважається, що в одному з написів часів Тутанхамона (XIV ст. до н.е.) міститься ім'я Рені, який був першим дослідником золотих руд.

Довгий час золото та срібло (платину та паладій не добували до XX ст.)

були мірилом цінності товару – гроші карбувалися з них ще в доісторичні часи. Коли люди оцінили зручність застосування золота як еталонної валюти, трапився справжній технологічний прорив: розвинулася гірничодобувна, металургійна промисловість.

У кожного з металів є свої споживачі, а отже, і динаміка попиту та пропозиції може принципово відрізнятись. Так, наприклад, золото в усьому світі споживають в основному ювеліри. Срібло дуже активно використовується в електроніці. Раніше основним споживачем була фотопромисловість. Срібло використовувалося для виробництва світлочутливих шарів у фотоплівці та фотопапері. Платина і паладій в основному мають застосування в хімічній промисловості. Платина в останні роки альтернативно використовується в автомобілебудуванні в якості каталітичних нейтралізаторів вихлопних газів двигунів внутрішнього згорання.

Дорогоцінні метали грають потрійну роль. По-перше, вироби з них мають досить суттєве естетичне значення та використовуються як прикраси; по-друге, завдяки своїм унікальним фізичним властивостям вони мають утилітарне значення, застосовуючись у різних галузях промисловості; по-третє, дорогоцінні метали є специфічним фінансовим інструментом та об'єктом вкладення коштів з метою накопичення та примноження.

Призначення сучасних ринків дорогоцінних металів полягає в тому, щоб, з одної сторони, забезпечувати реалізацію продукції «дорогометалевого сектора» добувної промисловості, а з іншого – задовольняти попит споживачів дорогоцінних металів.

Дослідженням даної теми займалися ряд науковців, серед яких варто виділити: Скубіліна А. В., Воловик В.М., Онищенко В.О., Завора Т.М., Олексин А. Г., Лисенко Ж. П., Яременко С., Юрчук Г. та інші.

Метою роботи є аналіз сучасного стану світового ринку дорогоцінних металів та його прогнозування.

Для конкретизації мети дослідження було визначено такі **завдання**:

- надати загальну характеристику дорогоцінних металів;
- розглянути біржову та позабіржову торгівлю дорогоцінними металами;
- вивчити дорогоцінні метали як інвестиційний актив;
- дати оцінку запасам та виробництву дорогоцінних металів у світовій економіці;
- зробити аналіз виробництва дорогоцінних металів;
- показати фактори, що впливають на ринок дорогоцінних металів;
- узагальнити тенденції розвитку світового ринку дорогоцінних металів;
- дослідити перспективи розвитку ринку дорогоцінних металів в Україні в контексті світового ринку.

Об'єкт дослідження – світовий ринок дорогоцінних металів.

Предмет дослідження – сучасний стан та особливості розвитку світового ринку дорогоцінних металів.

Практичне значення здобутих результатів полягає в можливості подальшого використання матеріалів роботи під час вивчення ринку дорогоцінних металів та їх прогнозування загалом.

Методологічною основою для дослідження послужив комплекс методів економічних досліджень, таких як історичний метод та логічний принцип, діалектичний метод, спостереження, статистичний метод, аналітичний та синтетичний методи, метафізичний метод, а також порівняльний та системний підходи.

Структура дослідження: вступ, два розділи, що поділяються на підрозділи, висновки, список використаних джерел в загальній кількості 65 шт.

Загальний обсяг роботи становить 79 сторінок машинописного тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ

1.1. Загальна характеристика дорогоцінних металів

Дорогоцінні (шляхетні) метали - рідкісні хімічні елементи, не схильні, на відміну від інших металів до корозії та окислення. Крім того, вони мають певну ювелірну цінність через свій зовнішній вигляд – характерний блиск [25, с. 27].

Строго кажучи, до шляхетних металів відносяться золото, срібло, платина та ряд металів платиноїдної групи: рутеній, родій, паладій, осмій, іридій. Однак лише чотири з них стали біржовими товарами та використовуються найчастіше для інвестування.

Золото - дорогоцінний метал жовтого кольору як хімічний елемент позначається символом Au від латинського слова *aurum*. Стандартний біржовий код – XAU.

Срібло – білий блискучий метал, хімічний символ – Ag. Біржове позначення – XAG.

Платина – сріблясто-білий метал, що позначається як Pt. У котируваннях називається ХРТ.

Паладій – сріблясто-білий метал, у таблиці хімічних елементів званий як Pd, біржовий код – XPD.

Шляхетні метали, крім певних фізичних та хімічних властивостей, мають ще одну якість, що відрізняє їх від інших елементів: вони рідко зустрічаються в природі. Їх видобуток достатньо трудомісткий. Ці додаткові характеристики дозволяють використовувати такі метали як засіб накопичення та обміну.

Крім того, історично із золота та срібла, а у певні часи також із платини та паладію можуть виготовлятися монети. Або їх резерви застосовуються для забезпечення випуску паперових грошей.

Попит на різні шляхетні метали значно відрізняється. Так, платиноїдна група, куди входять сама платина та паладій, широко застосовується в автомобільній промисловості – для виробництва каталізаторів. Тією чи іншою мірою ці два метали конкурують один з одним.

Срібло було незамінним у кіно- та фотоіндустрії до настання цифрової ери, але зараз втратило свої позиції.

Золото більшою мірою, ніж інші дорогоцінні метали, використовується в ювелірній промисловості. При цьому ринок прикрас найбільше залежить від криз. Зниження рівня життя суттєво скорочує покупки виробів із цінних металів.

У той же час всі без винятку дорогоцінні метали є реальною альтернативою валютним заощадженням. Вони, будучи реальним товаром, не схильні до інфляційних процесів, на противагу паперовим грошам. Тому значна частина шляхетного металу не витрачається, а використовується для інвестування.

Оборот дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння являє собою сукупність дій щодо зміни їх фізичних характеристик у процесі видобутку та виробництва цінностей, афінажу дорогоцінних металів, очищення, рекуперації та обробки дорогоцінного каміння, їх обігу та, відповідно, щодо трансформування правового статусу дорогоцінних металів. Оборот дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння обіймає шлях від видобутку цінностей до їх потрапляння в цивільний обіг, будучи складним технологічним процесом [30].

У законодавстві перераховуються види металів та каміння, які визнаються дорогоцінними. Проте для кожного з етапів обороту дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння є важливим визначити основні ознаки, іманентні властивості цінностей.

Для цього виділимо види правовідносин, що виникають у зв'язку з обігом дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння:

- правовідносини, пов'язані з видобутком дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння (відносини з геологічної розвідки, видобутку та обробки, виробництва цінностей);
- правовідносини щодо забезпечення інтересів держави та захисту прав споживачів (відносини з державного контролю, апробування та сертифікації цінностей);
- правовідносини з приводу обігу дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння [22, с.12].

Дорогоцінні метали зазвичай витягуються з порід, що є хімічними сполуками різних елементів. Метали, які не вступили в з'єднання з іншими металами, зазвичай називають «саморідними».

Так, наприклад, золото у вигляді самородків трапляється відносно рідко. Самородками прийнято називати природні шматки самородного металу, що мають значну крупність. З приводу того, яку крупність шматки золота слід відносити до самородків, немає єдиної думки. Як правило, фахівці пропонують вважати самородками шматки масою понад 1 кг.

З огляду на свою м'якість золото часто вступає у з'єднання з іншими металами. Такий природний сплав складно назвати дорогоцінним металом, оскільки не є такою цінністю, якби це був злиток афінованого золота.

Під видобутком дорогоцінних металів розуміється вилучення дорогоцінних металів із корінних (рудних), розсипних та техногенних родовищ з отриманням концентратів та інших напівпродуктів, що містять дорогоцінні метали.

Звідси випливає, що така видобута корисна копалина є об'єктом гірських порід з домішками, які елімінуються в результаті афінажу дорогоцінних металів.

Корінні родовища корисних копалин є первинними скупченнями мінеральної речовини в надрах, що не зазнали перетворення і руйнування поблизу земної поверхні. Такі родовища утворюють пластові, житлові та інші

форми тіла мінеральної сировини, що залягають серед корінних порід. Під час експлуатації цих родовищ необхідно застосування підричних робіт. Корінні родовища – джерело розсіпів, що розміщуються по сусідству. Зокрема, таке спільне знаходження характерне для родовищ золота, платини, алмазів, вольфраму та олова.

Розсіпні родовища - скупчення уламкових гірських порід, що містять цінні мінерали, розробка яких економічно доцільна та технічно можлива. Ці родовища сформовані внаслідок фізичного та хімічного вивітрювання гірських порід та корисних копалин [28, с. 54].

Техногенні родовища є скупченням мінеральних речовин на поверхні землі або в гірничих виробках, придатних для промислового використання. Наприклад, відвали видобутку корисних копалин, хвостосховища збагачувальних фабрик, складовані відходи металургійного та інших виробництв.

На стадії розвідки родовищ ми можемо видобувати дорогоцінні метали та дорогоцінні камені як частину надр, щодо якої може бути здійснена попередня оцінка та державний облік.

При видобутку з надр вилучаються не дорогоцінні метали і дорогоцінні камені, а корисна копалина - вилучена з надр гірська порода - сукупність різних руд та асоціацій мінералів, - в результаті обробки якої можливе виділення дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння.

Після видалення шламу та надання цінностям необхідної форми з метою захисту прав споживачів та інтересів держави здійснюється пробірний нагляд.

Першим завданням експертів щодо дорогоцінного металу чи дорогоцінного каменю полягає у з'ясуванні, якого виду металевих руд чи мінеральному виду належить.

Досвідчені фахівці з дорогоцінних металів та геммологи свої перші припущення можуть зробити виходячи із загального вигляду та кольору металу та каменю, проте бути впевненим у правильності визначення можна лише в

результаті вимірювання тієї чи іншої його оптичної чи фізичної константи.

До таких можна віднести: для каменів – показник заломлення каменю, значення двозаломлення та дисперсії, колір мінералу, спектр поглинання, питома вага, для металів – щільність, твердість, питома вага лігатури (допустимих домішок) у металі [1, с. 44].

Проте необхідно визнати, що визначення природничої категорії «дорогоцінні метали» як виду гірської сировини, що володіє різними властивостями, що виявляється в результаті всебічного вивчення, у тому числі органолептичного аналізу зразків такої сировини, існує на етапі апробування та сертифікації дорогоцінних металів.

Щодо дорогоцінних металів, то їх фізико-хімічні характеристики мають далеко не визначальне значення. Віднесення таких металів до розряду дорогоцінних стало можливим завдяки їхнім економічним властивостям, які протягом тривалого часу впливали на перебіг історії.

Вивчення господарського побуту народів показує, що найрізноманітніші товари тих чи інших країнах різний час грали роль загального еквівалента.

Дорогоцінним металам вдалося зайняти таку позицію в історії завдяки наявності властивостей, властивих товарам, здатним виконувати функції грошей.

По-перше, це однорідність та рівноякісність. Не можна, щоб одна одиниця грошей відрізнялася від іншої, як вгодована вівця відрізняється від худі.

По-друге, міцність та збереження. Наприклад, риба, яка, як відомо, служила загальним еквівалентом у стародавній Ісландії, як би добре її не солили чи коптили, може зіпсуватися досить швидко.

По-третє, економічна подільність. Якщо, скажімо, грошима були хутра, то десята частина шкурки аж ніяк не коштувала десятої частини цілого хутра.

По-четверте, компактність, портативність, найвища ціна в одиниці ваги.

Нарешті, по-п'яте, бажано, щоб грошовий товар володів порівняно

постійною вартістю, яка не залежить від капризів погоди або інших випадків.

Маркс наступним чином описує перехід до дорогоцінних металів як до загального еквівалента: «Специфічний товарний вигляд, з натуральною формою якого суспільно зростається еквівалентна форма, стає грошовим товаром, або функціонує в якості грошей. Грати в товарному світі роль загального еквівалента робиться його специфічною функцією, а отже, його громадською монополією. Це привілейоване місце серед товарів, історично завоював певний товар, а саме золото» [21, с. 102].

Економісти виділяють п'ять основних функцій золота-грошей. Золото - міра вартості та масштаб цін. Засіб обігу. Спосіб утворення скарбів (або засіб тезаврації). Кошти платежу. Світові гроші.

Перша та основна функція золота полягала в тому, щоб дати всьому товарному світу загальну міру вартості. Усі існуючі товари протиставляються одному з них, особливому – золоту, всі вимірюють у ньому свої мінові вартості. Золото – загальний еквівалент. Зі слуги воно стає паном, з простого підручного - богом товарів.

Спочатку металеві гроші – срібні дирхеми – потрапили з Арабського халіфату до Київської Русі, для якої найбільш характерно було використання хутра тварин.

Появу власних грошей зазвичай пов'язують із прийняттям християнства на Русі 988 р. Саме під час правління Володимира Святославовича почалося карбування златників та срібників – золотих та срібних монет. Так, на рубежі X – XI століть встановлюється монетна регалія, тобто виключне право держави на карбування монети [43].

Становлення золотого стандарту дозволило будь-якому власнику банкнот міняти паперові гроші на золоті монети за гарантованим паритетом, зафіксованим на самих банкнотах (грошова реформа 1897 р.). З початком Першої світової війни розмін паперових грошей на золото було припинено.

У 1922 - 1924 роках радянський уряд зробив спробу повернутися до обігу

грошових знаків, розмінних на золоту монету. Першим етапом грошової реформи було запровадження другої, паралельної валюти. Відповідно до Декрету РНК РРФСР від 11 жовтня 1922 року «Про надання Державному Банку права випуску банківських квитків» банківські квитки, випущені в обіг Державним Банком, забезпечуються повністю дорогоцінними металами та стійкою іноземною валютою за курсом на золото [51, с. 3].

Другий етап реформи – випуск поряд із банкнотами, забезпеченими золотом, розмінних грошей – срібних та мідних монет. Постановою ЦВК та РНК СРСР від 22 лютого 1924 року «Про карбування і випуск в обіг срібної та мідної монети радянського зразка» було встановлено, що срібна та мідна монета радянського зразка обов'язкова до прийому у всі платежі на всій території Союзу РСР.

І, нарешті, Декретом ЦВК та РНК СРСР від 14 лютого 1924 року «Про припинення емісії радянських грошових знаків, вартість яких не позначена у твердій валюті», з 15 лютого 1924 року через випуск в обіг державних казначейських квитків, забезпечених золотом, припинявся подальший випуск радянських грошових знаків, вартість яких не вказана у твердій валюті.

Наведена коротка історична довідка свідчить про те, що протягом понад п'ятнадцяти століть метали особливої якості – золото, срібло та платина – були загальним заходом вартості.

Набуття золотом, сріблом та платиною особливої ролі у фінансовому праві стало можливим завдяки таким їх властивостям, як висока концентрація вартості в одиниці ваги, обмежена поширеність у природі та висока стійкість до впливу зовнішніх факторів.

1.2. Біржова та позабіржова торгівля дорогоцінними металами

Подібно до інших товарів, вартість дорогоцінних та інших кольорових металів визначається на біржах, таких, як Лондонська біржа металів, Шанхайська ф'ючерсна біржа, Бразильська товарно-ф'ючерсна біржа та ін. ринок дорогоцінних металів являє собою сукупність окремих торгових майданчиків, що спеціалізуються на укладанні угод купівлі-продажу дорогоцінних металів. Як правило, до умовних секторів міжнародного ринку дорогоцінних металів відносять найбільші біржі: 1. Лондонська біржа металів (London Metal Exchange, LME). 2. Шанхайська біржа золота (Shanghai Gold Exchange). 3. Нью-Йоркська біржа (COMEX). 4. Токійська товарна біржа (Tokyo Commodity Exchange).

На цих майданчиках здійснюється міжнародна торгівля дорогоцінними металами. Для зручності учасників ринку дорогоцінні метали котируються в кількох валютах, перевага серед яких все ж таки належить американському долара [42].

Лондонська біржа кольорових металів - одна з найстаріших, і почала свою історію практично з маленької кав'ярні поряд із Королівською біржею, де торговці робили угоди «з голосу», обговорюючи у колі можливості постачання. Важливою віхою стало і те, що почали укладати угоди на майбутні періоди.

Також вплинуло те, що з половини XIX ст. саме Великобританія була головним виробником олова та міді. Як правило, саме тут встановлюється світова вартість кольорових металів [6, с. 76].

У середині дев'ятнадцятого століття Англія була найбільшим виробником кольорових металів, як мідь та олово. Сировина для цієї промисловості постачалося з різних континентів. Транспортувати його було дуже ризикованим заходом, що впливає на ціноутворення істотно. Після того, як з'явилися такі засоби зв'язку, як телеграф і телефон, виробники та торговці заздалегідь стали

оповіщати про більш точному часі постачання. Це дозволило їм укласти договори на майбутнє. Обсяги торгів стали зростати, торговці зустрічалися вже регулярно, укладали між собою угоди.

Спочатку місцем їх зустрічей була кав'ярня, де шляхом голосового аукціону відбувалися угоди, а пізніше вони отримали іншу будівлю в Lombard Court, де і збиралися. Таким чином, Лондонська біржа металів була відкрита в Lombard Court у 1877 р. А на практиці вона існувала набагато раніше. Металами, якими тут торгували, були цинк, мідь та свинець. Свій офіційний статус біржа отримала в 1920 р. і на початок Другої світової війни розрослася досить швидко. У воєнні роки вона закрилася і знову відновила свою діяльність лише 1952 р.

Визнаним центром спеціалізованої торгівлі кольоровими металами є Лондонська біржа металів, вона придбана та управляється Hong Kong Exchanges and Clearing з грудня 2012 р. Виконує завдання формування актуальної ціни на 6 основних кольорових металів та інші матеріали (наприклад, пластмаси), а також хеджування (захисту від зміни вартості), гарантій виконання зобов'язань (постачання реального металу зі складів біржі) (Рис 1.1).

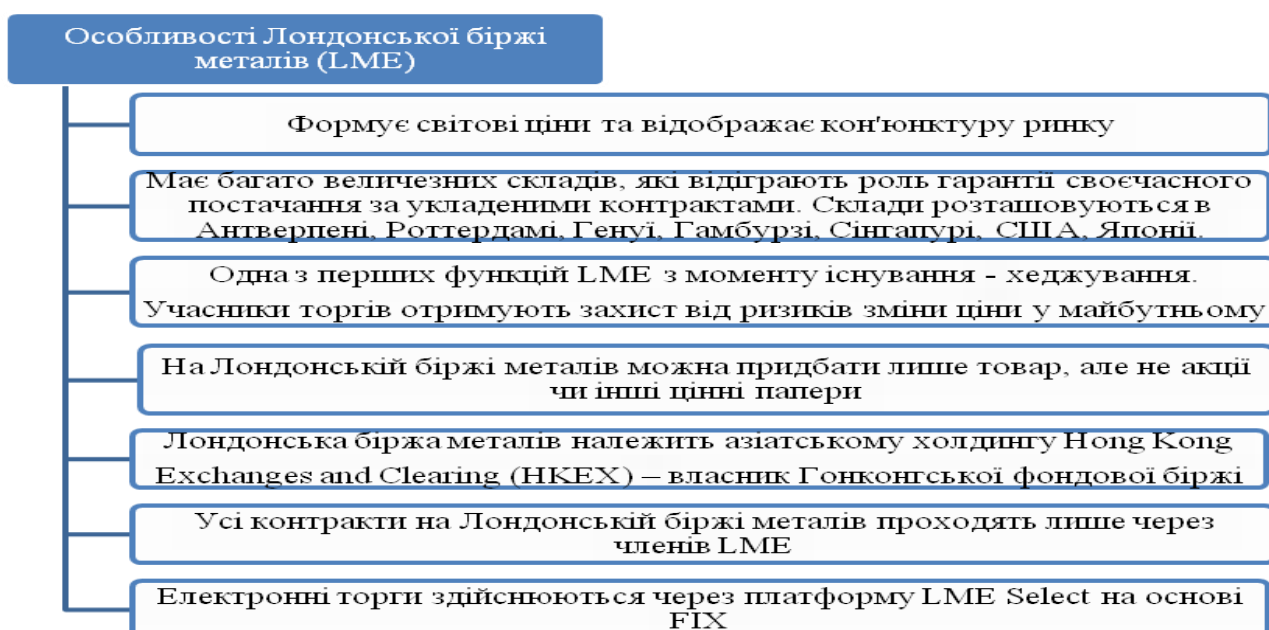

Рис 1.1. Особливості Лондонської біржі металів

LME також дозволяє учасникам інвестувати кошти у партії товару, виконує арбітражні операції, фінансування (з постачанням товару у майбутньому, але продажем його зараз), а також спекулятивної діяльності – гри на різниці цін. Безпосередньо торгівлею біржа не займається. Вона формує ціни по ф'ючерсам LBMA (майданчик, де продається і купується актив, що розглядається), надає клірингові та інші послуги. Однак саме від неї залежить те, як поведеться дорогоцінний метал на ринку [30].

З дорогоцінних металів, на біржі LME представлено срібло, золото, платина та паладій. Двічі на добу на цьому майданчику встановлюється золотий фіксинг, який визначає ціну золота і є найважливішим орієнтиром для решти бірж дорогоцінних металів. Крім того, з 1987 р. на LME проводиться фіксинг цін та на срібло. Ціна визначається за трійську унцію.

Лондон, як і раніше, несе на собі роль столиці народження нових золотих котирувань, проте сьогодні його утискають інші, молоді та стрімкі світові ринки золота, що розвиваються.

З 1947 р. почалася активна життєдіяльність ринку золота в Цюріху (хоча вже з першого фіксингу 1919 р. швейцарці закуповували золото в Лондоні, а в 30-х роках. займалися продажем монет на паризькому ринку).

Причини розвитку ринку золота в Цюріху:

- доступність купівлі золота в країні;
- відсутність проблем із ввезенням та вивезенням золота за кордон;
- відсутність оподаткування та валютного контролю операцій із золотом;
- повна анонімність угод із золотом;
- висока ємність власного внутрішнього ринку.

Також набуття статусу «світовий ринок золота» Цюріхом значно сприяла відмова взаємодіяти з лондонським ринком найбільшог постачальника дорогоцінного металу ПАР, вибір якої якраз упав на Цюріх. Панування над ринком золота у Цюріху (і не лише) тримає «велика трійка» – найбільші банки,

організовані у формі пулу – UBS, SBC, Credit Swiss. Банки «великої трійки» відносять до інноваційних банків світу, тобто тих, які здійснюють найширший спектр найсучасніших операцій із золотом.

Про зростаючу роль Цюріха як світового центру торгівлі золотом свідчить те, що золотий імпорт Швейцарської конфедерації становить 70% жовтого металу, що видобувається в західних країнах, з яких 60% потім імпортується до різних регіонів світу [4, с. 7].

Перевага швейцарського ринку полягає в тому, що члени пулу проводять всі операції із золотом за власний рахунок, що робить їх дилерами ринку, у Лондоні ж учасники ринку – брокери, тобто посередники через яких здійснюються операції із золотом. Іншою важливою особливістю швейцарських банків перед іншими є їхня широка присутність на світових ринках золота у різних регіонах світу. Банки «Великої трійки» представлені на ринках дорогоцінних металів у Європі (у Женеві, Цюріху, Лондоні), у США (Нью-Йорк), на Далекому Сході (Токіо, Сінгапур, Гонконг), Австралії (Мельбурн). Це дозволяє їм здійснювати 24-годинну присутність на міжнародному ринку золота, здійснюючи операції з фізичним золотом та з «паперовим» металом. Клієнтам пропонуються різні за розміром золоті зливки та широкий спектр операцій, включаючи складні похідні фінансові інструменти.

Шанхайська ф'ючерсна біржа, що територіально належить до КНР (що здійснює торгівлю кольоровими металами) управляється некомерційною організацією - державною Комісією з цінних паперів. Офіційний сайт найбільшого торгового майданчика країни та одна з бірж-лідерів Азії та Океанії.

Угоди купівлі-продажу оформлюються в електронному режимі. Працює біржа з 9.00 до 11.30, а згодом – з 13.30 до 15.00 (час місцевий). Членами Шанхайської ф'ючерсної біржі, що торгує кольоровими металами, є більш 200 компаній. Членство передбачено у двох форматах: як брокер або як пропріетарний член (торгівля допускається тільки на своєму рахунку).

Також як товарна працює Шанхайська біржа золота, найбільша в Китаї з торгівлі дорогоцінними металами (відкрито наприкінці 2002 р.). На відміну від Лондонської біржі металів, Шанхайська біржа зацікавить інвесторів у жовтий дорогоцінний метал. Специфіка цієї біржі зумовлена, зокрема, незалежністю формування ціни та особливістю котирувань, представлених у китайських юанях.

Розібратися, що розуміти під поєднанням типу Нью-Йоркська торгова біржа, непросто. Враховують певний вид біржі, в кожному з яких ведеться торгівля певним біржовим товаром. У Нью-Йорку працюють Фондова біржа та Товарна біржа. NYMEX, або Нью-Йоркська товарна біржа (New York Mercantile Exchange), була створена ще в 1882-му, а сьогодні – № 1 в світі по торгівлі нафтовими ф'ючерсами. До її складу 1994 р. увійшла COMEX (біржа Commodity Exchange), що працювала з кольоровими металами з 1933 р.

2008 р. NYMEX увійшла до складу групи товарної біржі Чикаго – єдиного ринку CME group.

Напрями торгівлі:

– для NYMEX: дорогоцінні метали, нафтогазові продукти, електрика, етанол;

– COMEX: золото, срібло, алюміній, мідь [14, с. 33].

COMEX поруч із іншими товарними біржами є складовим (структурним) елементом ринку. Основними завданнями COMEX є організація торгівлі; хеджування угод; забезпечення угод та багато іншого. COMEX спеціалізується на укладанні двох видів угод: реальні (cash, spot та forward) та ф'ючерсні.

Важливою особливістю COMEX є можливість здійснення операцій хеджування угод з дорогоцінними металами. Як правило, учасники ринку здійснюють такі операції шляхом укладання ф'ючерсних угод. При суттєвих коливаннях ринку, чи наявності прогнозів про суттєве зниження ціни на товар (зокрема, дорогоцінний метал) найближчим часом, продавець може застрахувати себе від фінансових втрат у майбутньому, тобто хеджувати угоду

шляхом укладання ф'ючерсного договору.

Не менш важливою особливістю COMEX є підрозділ (особлива класифікація) учасників ринку:

1. Членами біржі є фізичні та юридичні особи, які приймають безпосередню участь у формуванні статутного фонду біржі.

2. Повні члени біржі – особи, які мають право брати участь у біржових торгах у всіх секціях.

3. Неповні члени біржі – учасники біржових торгів, які мають право брати участь в окремих секціях, що прописується, безпосередньо, в Статуті із зазначенням конкретних секцій.

4. Постійні біржові відвідувачі – учасники біржі, з яких стягується річна плата за вхід на біржу. Вони беруть участь у біржових торгах з готівковим товаром.

5. Разові біржові відвідувачі.

COMEX є однією з універсальних ф'ючерсних бірж, що спеціалізуються, зокрема, на торгівлі дорогоцінними металами. Участь у ф'ючерсних торгах допомагає інвесторам створити певні гарантії прибутковості інвестицій у дорогоцінні метали в майбутньому за наявності суттєвих негативних коливань ринку.

Метали продають не у вигляді конкретних зливків, а у вигляді торгової угоди через біржу на купівлю-продаж у майбутньому за обумовленою ціною.

Така угода називається ф'ючерсом. Ціну виконання беруть за лондонським фіксингом. Для срібла та золота ціни встановлюються на LME, а для платини та паладію на біржі London Platinum&Palladium Market. Ф'ючерси на біржі мають специфікацію: контракт постачальний; для золота та паладію звичайний ф'ючерс на 100 тройських унцій, для срібла – 5000, для платини – 50. Для срібла є міні-ф'ючерс на 2500 унцій; ціна у доларах США.

Не слід забувати, що для ф'ючерсів існує експірація або термін закінчення обігу біржі. За цим слідує постачання фізичного металу або зворотна угода та

закриття поточної позиції. Терміни експірації на біржі: Золото - лютий, квітень, червень, серпень, жовтень, грудень. Паладій - березень, червень, вересень, грудень. Платина – січень, квітень, липень, жовтень. Срібло – січень, березень, травень, липень, вересень, грудень.

Насамперед, на вартість дорогоцінного металу на біржі впливає ціна його видобутку. Потрібно враховувати, що часи, коли самородки золота величиною в кілограми можна було видобувати у річці, давно пройшли. Вміст металу в руді становить від кількох відсотків до десятих часток відсотка. Це якщо брати всі руди родовища. Паладій і платина дуже часто видобуваються в покладах руд кольорових металів, разом із міддю та нікелем.

Для отримання дорогоцінних металів необхідно переробити дуже багато руди. Причому більшу частину цієї руди видобувають у шахтах.

Стрибки ціни на біржі, падіння та зростання можливі як зараз, так і в майбутньому, але в перспективі попит навряд чи впаде, собівартість видобутку та виплавки дорогоцінних металів не знизиться, а багато нових родовищ не знайдуть.

Тому зростання котирувань практично неминуче. Споживання зростає, долар, схоже, слабшатиме зі зниженням ставки. Все говорить про зростання цін на дорогоцінні метали, особливо цікаві в цьому плані котирування золота на біржі. Щодо паладію, то тут потрібно бути обережним, після сплеску на біржі котирувань останнього часу можливий відкат. Що стосується інвесторів та спекулянтів, то дорогоцінні метали дуже цікаві в плані торгівлі на біржі.

Волатильність приверне короткострокових спекулянтів, а перспективи стійкого зростання у майбутньому – інвесторів [3, с. 327].

Зростання світових запасів (або падіння) дорогоцінних металів у поєднанні з попитом також впливає на ціни. Окрім ювелірної промисловості, дорогоцінні метали використовуються в електроніці, хімічній промисловості, машинобудування. Розвиток нових технологій, підвищення попиту завжди сприяють зростанню цін на біржі, тому що швидко наростити видобуток не є

МОЖЛИВИМ.

Створювалися всі перелічені біржі з метою нормалізації світової торгівлі металами. Функції біржі металів як торгового майданчика показано на Рис. 1.2.

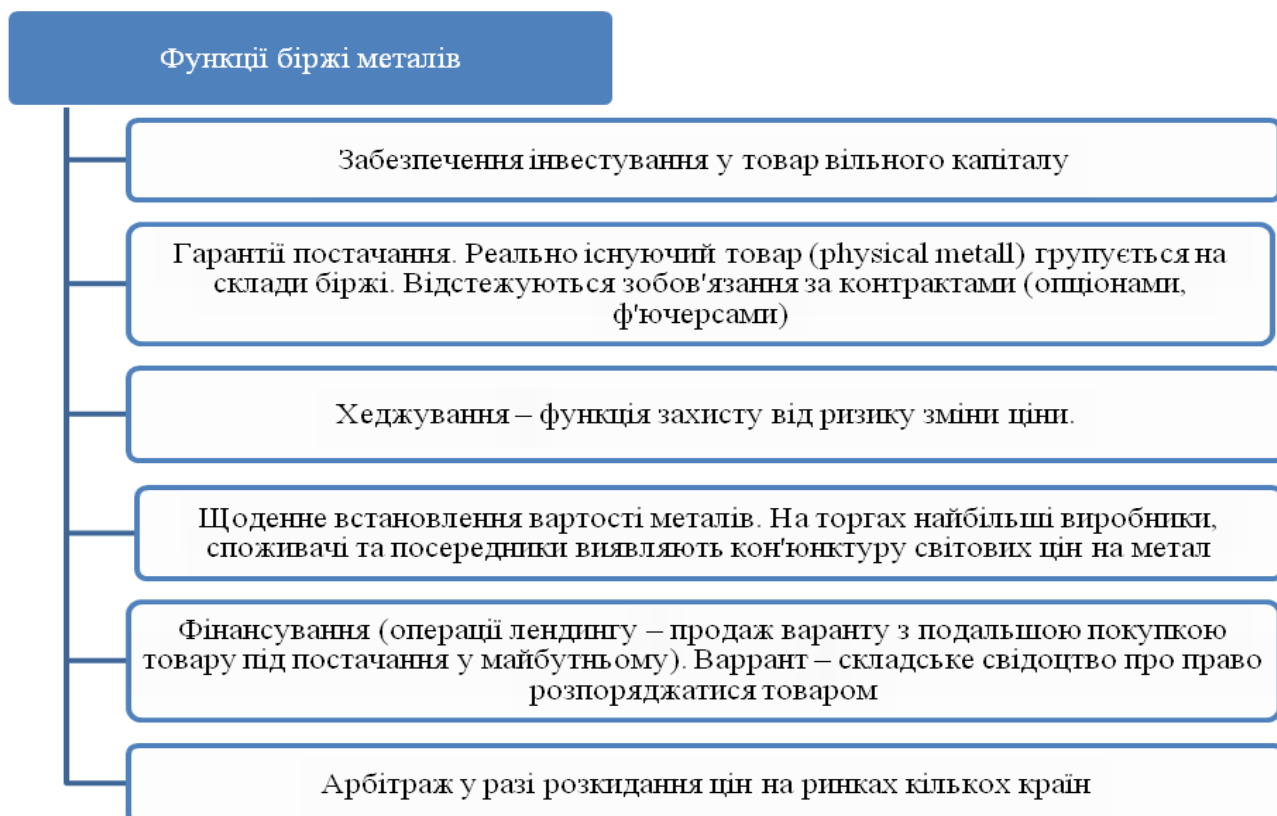

Рис. 1.2 – Функції біржі металів

Крім цього, торгівля кольоровими металами здійснюється через позабіржовий сектор – наприклад, через електронні торгові майданчики MetalWorld, MetalSite та ін, а також безпосередньо через агентів та посередницькі фірми.

Протягом десяти років свого існування компанія MetalSite, яка є першим у США електронним магазином з торгівлі металами, постійно нарощує обсяг продажів, що здійснюються через її торговий майданчик (середнє кількість продаваного протягом місяця – близько 20 тис. т). Число користувачів сайту перевищує 24 тис. осіб. В даний час на торговому майданчику MetalSite виставляють свою продукцію понад 60 виробників та сервісних центрів, тоді як

у 1998 р. їх було лише троє. Цього року компанія запропонувала своїм клієнтам новий торговий майданчик ScrapSite.Net, який спеціалізується на торгівлі ломом, та регіональний сайт MetalSite Japan, створений спільно з трьома великими японськими компаніями – Itochu, Marubeni та Sumitomo.

Крім цих чотирьох металів, торгують оловом і свинцем, але значно в менших обсягах у порівнянні з переліченими вище металами.

На сьогоднішній день виділяються три види торгів, які є основними.

1. Кільцева торгівля, де цілий день з кожного контракту біржі здійснюються угоди. Торгівля, що називається «кільце», триває тут п'ять хвилин. Для ідентифікації торгових фірм існує дуже зручна система нерухомих точок. Правом брати участь у торгах мають лише учасники, які мають статус «кільцевих дилерів», кількість яких складає всього одинадцять.

2. Між підрозділами торгівля ведеться облігаціями чи іноземною валютою. Зв'язуючись із брокером, учасники бачать її вартість.

3. LME Select Screen Trading System – це торговий майданчик в електронному форматі. Практично вона доповнює два попередні майданчики. Її перевагами є гнучкість, можливість налаштовувати її по-своєму та безліч преференцій. З її допомогою можна аналізувати ринок та здійснювати успішні угоди [60].

1.3. Дорогоцінні метали як інвестиційний актив

Торгівля дорогоцінними металами з роками стає дедалі більше привабливим способом інвестування. Як правило, вигодонабувачами в цьому випадку стають не лише «господарі» окремих бірж, а й, безпосередньо, інвестори, які завдяки біржі отримують нові можливості для реалізації своїх інвестиційних потреб. Міжнародні біржі дорогоцінних металів є найбільшими та найбільш привабливими майданчиками для інвесторів.

У сучасному світі інвестори воліють зберігати свої заощадження в високоліквідних активах. Однак у той час, коли у світі відбуваються кризові явища, інвестори переводять свої гроші у сировинні ресурси. Одним із таких високо хеджованих сировинних активів є золото.

Дорогоцінні метали, особливо золото, завжди сприймалися як захисні інструменти у біржовій торгівлі. Коли на біржах штормить, котирування цінних паперів падають, можна було купити метал та акумулювати навіть фізичні обсяги у зливках. Протягом багатьох років золото залишалося найкращим засобом заощадження грошей. Якби фінансові кризи не відбувалися, золоті активи в більшості випадків показували стабільність.

Значимість золота в історії людства задана унікальним комплексом його природних властивостей як шляхетного металу [5, с. 16]:

- збереження (золото не підвладне іржі та окисленню);
- легкістю у транспортуванні та зберіганні;
- якісною однорідністю (рівні кількості золота рівноцінні);
- ділимістю (золото ділиться на скільки завгодно кількість частин і сполучається при плавці без втрати вартості).

Такі властивості золота як тяжкість, блиск, неокислюваність, ковкість, тягучість дають зрозуміти, чому його використовували з найдавніших часів. Золоті предмети різного призначення знайдені археологами в культурних шарах, які стосуються IV і навіть V тисячоліття до н. е., тобто. до епохи неоліту. У III та II тисячоліттях до н. е. золото вже було поширене в Єгипті, Месопотамії, Індії, Китаї, з глибокої давнини воно було відоме як дорогоцінний метал народів американського та європейського континентів. Золото, з якого зроблені найдавніші прикраси, містить домішки срібла, міді та інших металів. За археологічними дослідженнями прийнято вважати, що лише в VI ст. до н. е. у Єгипті з'явилося практично чисте золото (99,8%). У Месопотамії видобуток золота у широкому масштабі вівся вже у II тисячолітті до н. е. З давніх-давен золото зіставлялося з сонцем, називалося сонячним металом (або просто

сонцем). У єгипетській елліністичній літературі та в Алхіміків символ золота - гурток з точкою посередині, тобто такий самий, як і символ сонця. Метал дуже цінувався в ті часи, проте не використовувався як загальний засіб платежу. Однак згодом люди дійшли думки, що необхідний такий еквівалент, який зміг би обмінюватися на різні товари і при цьому сам носив певну вартість [19].

Таким еквівалентом стали гроші. Для виконання ж ролі грошей найбільше підійшло золото. Золото має також інші необхідні для загального еквівалента якості: ділимість, портативність, наявність у достатній кількості для обміну, високу вартість.

Унікальні природні властивості золота уможливили і його унікальні економічні параметри, забезпечивши його особливе положення як елемента господарського життя:

- високу ліквідність (ліквідність золота вища, чим ліквідність таких важливих господарських активів як нерухомість);
- високу портативність (велика вартість при невеликому обсязі та масі);
- здатність бути втіленням абстрактного суспільного та приватного багатства;
- здатність гарантувати збереження капіталу;
- здатність служити мірилом і висловлювати справжню вартість інших товарів та послуг [15].

Золото у сучасному світі демонетизовано, тобто воно не виконує фінансових функцій. Національні валюти втратили золоте забезпечення, золото безпосередньо не використовується у міжнародних розрахунках. Водночас золото так і цінується як високоліквідний товар, утворюючи складову частину фінансових резервів держави. Як страховий фонд золото використовується при необхідності для купівлі вільно конвертованої валюти шляхом продажу його на ринках золота та на аукціонах. Золото може бути заporукою при отриманні кредитів від іноземних держав чи міжнародних організацій.

У ході історії золото пройшло кілька етапів свого позиціонування в валютних системах (Табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Еволюція світової валютної системи

Критерії	Парижська з 1867 р.	Гануезська з 1922 р.	Бреттон-вудська з 1944 р.	Ямайська з 1976 р.
База	Золотомонетний стандарт	Золотодевізійний стандарт		Стандарт СДР
Використання золота, як грошей	Золоті паритети Золото як резервно-платіжний засіб			Офіційна демонетизація золота
	Конвертація валют в золото		Конвертація долара США в золото за офіційною ціною	
Режим валютного курсу	Вільно коливаючі курси в межах золотих точок	Вільно коливаючі курси без золотих точок (з 30-их років)	Фіксовані паритети та курси	Вільний вибір режиму валютного курсу. Плаваючі курси основних валют
Інституційна структура	Конференція	Конференція, нарада	МВФ	МВФ, нарада «сімки» розвинених країн

У 1867 р. пройшла Паризька конференція, де було підписано угоду, яка визнавала золото єдиною формою світових грошей. В умовах, коли золото безпосередньо виконувало всі функції грошей, грошова та валютна системи – національна та світова – були тотожні, з тією лише різницею, що монети, виходячи на світовий ринок, скидали, за висловом Маркса, «національні мундири» і приймалися в платежі за вагою [14, с. 2].

Паризька валютна система базувалася на таких структурних принципах:

1. Основою був золотомонетний стандарт.
2. Кожна валюта мала золотий зміст (Великобританія – з 1816 р., США – з 1837 р., Німеччина – з 1875 р., Франція – з 1878 р., Росія – з 1895– 1897 р.). Відповідно до золотого змісту валют встановлювалися їх золоті паритети.
3. Валюти вільно конвертувалися в золото. Золото використовувалося як загально визнані світові гроші.
4. Склався режим вільно плаваючих курсів валют з урахуванням ринкового попиту та пропозиції, але в межах золотих точок. Межі вагань комерційного валютного курсу у межах золотих точок становили близько 0,1 % від паритету. У 1914 р. курс англійського фунта коливався між 25,195 та 25,245 французьких франків за паритету 25,22 франка. Якщо ринковий курс валюти падав нижче паритету, заснованого на їхньому золотому змісті, то боржники воліли розплачуватись за міжнародними зобов'язаннями золотом, а не іноземними валютами

По суті, запровадження золотого стандарту вимагало від кожної країни-учасниці конвертувати свою валюту в золото, як і здійснювати і зворотню процедуру, за фіксованим курсом. Обмінний валютний курс, визначений з допомогою перерахунку золотого змісту, встановлює золотий паритет для кожної валюти, яка обертається на зовнішніх валютних ринках. У ХІХ ст. в умовах дії паризької валютної системи золото зверталось на внутрішніх ринках вигляді монет і, крім того, служило формою резервів комерційних банків, які забезпечують вклади до запитів [9, с. 15].

Руйнування системи золотого стандарту було викликано двома причинами.

Об'єктивна причина в тому, що темпи економічного розвитку стали випереджати фізичні обсяги золотовидобування. Крім того, жорстка прив'язка валютного курсу до золотого паритету обмежувала можливості кредитно-грошового регулювання економіки, яке особливо знадобилося до 1914 р.

початком Першої світової війни. У цьому полягала друга суб'єктивна причина скасування золотого стандарту. З початком війни уряди воюючих країн були змушені розпочати інфляційне фінансування військових витрат. За цим відбулося зниження золотого змісту національної валюти та зупинка конвертованості валют. До кінця війни стан світової валютної системи можна було назвати не лише кризою, а й хаосом.

Для подолання кризових явищ уряду основних країн світу зібралися на Генуезьку конференцію 1922 р., де було вироблено нові принципи валютних відносин. Друга система валютних відносин проіснувала зовсім недовго (1922–1936 рр.) і мала вкрай нестійкий характер.

Генуезька валютна система функціонувала за наступних принципів.

Основа міжнародних розрахунків – золото та девізи. Девізами стали називатися платіжні кошти в іноземній валюті, призначені для міжнародних розрахунків. Статус резервних грошей не був закріплений за жодною з валют, фунт стерлінгів та долар заперечували лідерство у цій сфері.

Збережено золоті паритети. Конверсія валют у золото стала здійснюватись не тільки безпосередньо, а й побічно, через іноземні валюти-девізи.

Відновлено режим валютних курсів, що вільно коливаються.

Таким чином, сформувався два основних способи розміну національної валюти в золото: прямий - для валют, що виконували роль девізів (фунт стерлінгів, долар) і непрямий – для решти валют даної системи.

Зі вступом у Другу світову війну в усіх країнах були введені валютні обмеження, конвертованість повністю порушилася та валютний курс втратив активну роль економічних відносинах.

Розробка проекту нової світової валютної системи розпочалася ще у роки війни (квітні 1943 р.), оскільки країни побоювалися потрясінь, подібних до валютної кризи після першої світової війни та у 30-х рр. XX ст. Розробкою керували Дж. М. Кейнс та чиновник міністерства фінансів США Г. Д. Уайт. На

валютно-фінансовій конференції ООН у маленькому американському містечку Бреттон-Вудс в 1944 р. було встановлено правила організації світової торгівлі, валютних, кредитних та фінансових відносин та оформлена третя світова валютна система [24, с. 289].

Ямайська угода остаточно скасувала золоті паритети національних валют, як і одиниці СДР. Тому воно розглядалося на Захід як офіційна демонетизація золота. Було покладено початок витіснення жовтого металу із системи міжнародних валютних відносин.

Демонетизоване золото фактично стало звичайним металом, що торгується на міжнародних ринках та інвестиційним активом, велику значимість придбали ф'ючерсні контракти на золото.

Якщо раніше золото було еквівалентом національної валюти та забезпечувало її вартість, то зараз резерви золота входять до золотовалютних резервів країн, метою яких є можливість протистояти кризам та стабілізувати валютний курс. Запаси жовтого металу можна використовувати в якість фінансів для оплати, тому що більше золота в резерві, тим більша економічна незалежність країни.

У володінні центральних банків чи фінансових міністерств майже всіх країн світу знаходиться певна кількість золота. На сьогоднішній день у всьому світі видобуто майже 190 000 т цінного металу. Більше половини цього обсягу золота було видобуто протягом останніх 70 років. 30000 т золота зосереджена у володінні золотовалютних резервів усіх країн світу щорічно у світі видобувається близько 2,5-3 тис. т дорогоцінного металу.

Золотовалютний резерв забезпечує такі завдання: стабілізацію курсу валюти та боротьбу з кризою. Найбільшими золотовалютними резервами є США, Німеччина, МВФ, Італія, Франція (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2

Країни, які мають найбільші резерви золота станом

№	Країна	Об'єм (т.)	% золота в золотовалютних резервах країни
1.	США	8134	75
2.	Германія	3355	70
3.	Італія	2452	66
4.	Франція	2435	61
5.	Китай	1948	2.5
6.	Швейцарія	1040	5.5
7.	Японія	846	2.5

Після кризового 2008 р. більшість країн світу почали нарощувати свої резерви у золоті.

Однак, незважаючи на ту обставину, що дорогоцінні метали (в першу чергу золото) вже досить давно користуються популярністю в інвесторів та є перспективним напрямком для розміщення тимчасово вільних коштів інвестору необхідно мати чітке уявлення про основні переваги та недоліки різних способів інвестування коштів у дорогоцінні метали.

До основних способів інвестування коштів у дорогоцінні метали можна віднести такі: інвестиційних монет, знеособлених металевих рахунків (ЗМС), злитків дорогоцінних металів та ювелірних прикрас. При цьому, кожен із способів інвестування коштів у дорогоцінні метали має свої переваги та обмеження у використанні (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3

Порівняльна характеристика основних способів інвестування коштів у дорогоцінні метали

Характеристичні	ЗМС	Інвестиційні монети	Зливки дорогоцінн	Ювелірні прикраси

особливості			их металів	
Необхідність сплати інвесторами ПДВ	Відсутня	Відсутня	Сплачується	Сплачується
Форма існування металу	Віртуальний метал	В вигляді інвестиційних монет із дорогоцінних металів	В вигляді зливків дорогоцінних металів	В вигляді ювелірних прикрас
Зберігання металу	Немає необхідності	Здійснюється інвестором чи банком в випадку відкриття монетного рахунку	Здійснюється на випадок відкриття рахунку відповідального зберігання	Здійснюється інвестором
Можливість використання в якості об'єкта завдатку під банківські позички	Відсутня	Присутня	Необмежена	Обмежена
Наявність додаткової цінності об'єкта інвестування	Відсутня	Додаткової вартості не має за винятком випадків придбання колекційних монет, які мають нумізматичну цінність	Відсутня	Має додаткову «художню цінність». Окрім того, велика кількість виробів містить вставки з дорогоцінних каменів
Джерело формування	Банківський	Зміна курсової вартості металу. В	Зміна курсової	Зміна курсової вартості металу.

доходу	відсоток (0-7%) та зміна курсової вартості металу	випадку колекційних монет можливий додатковий дохід за рахунок приросту колекційної «нумізматичної цінності»	вартості металу	Отримання додаткового доходу за рахунок приросту «художньої цінності» виробу і вартості дорогоцінного каміння
Ступінь ліквідності інвестиційного інструменту	Висока	Середня ступінь ліквідності	Нижче середньої	Низка ступінь ліквідності

У цій таблиці під ліквідністю розуміється швидше не сама здатність об'єктів інвестицій перетворитися на гроші, а можливість їх реалізації по «справедливої вартості», а не за ціною брухту або можливості їх здачі в ломбард.

ПДВ сплачується тільки під час руху фізичного металу, тоді як ЗМС має справу з віртуальним металом (за винятком випадків, коли заощадження знімаються з рахунку у вигляді злитків дорогоцінних металів). Доходи від операцій з дорогоцінними металами з використанням ЗМС не обкладаються ПДФО, за винятком банківських відсотків, що виплачуються власнику рахунку. При придбанні металу у вигляді злитків фізична особа може уникнути сплати ПДВ, якщо він залишає зливки на зберігання у банку, однак, у цьому випадку оплачуються послуги зберігання.

Вартість колекційних монет в основному визначається не вартістю металу, а її колекційними якостями (тираж монети, повнота зібраної серії та ін.). Інвестиційні монети, як правило, випускаються великими або навіть необмеженими тиражами та їх вартість, насамперед, визначається вартістю металу. Щодо будь-якої монети з дорогоцінних металів банк може

застосовувати дисконт до її первісної вартості при зворотному викупі у клієнта [25, с. 27].

Віртуальна форма існування металу для ЗМС визначається механізмом відкриття та закриття відповідних рахунків: при відкритті рахунку здійснюється перерахунок суми вкладу в кількість металу за поточною ринковою вартістю металу, що закривається рахунок шляхом зворотної конвертації, або у вигляді фізичного металу. Банківський відсоток залежить від умов конкретного банку та типу відкритого рахунку (терміновий або до запитання). Додатковим мінусом ЗМС є те, що ЗМС не входять до системи страхування вкладів.

Існування «нумізматичної цінності» монет, виконаних з дорогоцінних металів та «художньої цінності» ювелірних виробів зближує інвестиції в ці об'єкти, за своєю сутністю, до інвестування в об'єкти тезаврації. Безумовно, зміна ринкової вартості металу впливатиме на рівень прибутковості інвестицій у всі об'єкти, що розглядаються, проте визначальними в рівні прибутковості інвестицій такі зміни вартості металів (прибутковості інвестицій) будуть для ЗМС, злитків дорогоцінних металів та інвестиційних монет, у той час, як для колекційних монет та дизайнерських ювелірні вироби основу приросту вартості формуватиме їх «нумізматична» та «художня» цінності, відповідно. Крім того, у разі придбання ювелірних прикрас додатковим джерелом доходу може бути також приріст вартості дорогоцінного каміння, використаного в виробі як вставки.

Основні способи інвестування, подані в таблиці, були розглянуті з позиції дрібних інвесторів, насамперед, фізичних осіб, однак, варто зауважити, що окрім розглянутих вище способів інвестування коштів у дорогоцінні метали існують також інші можливості здійснення подібних інвестицій: придбання акцій золотодобувних компаній, похідних фінансових інструментів (ф'ючерсів та опціонів) та паперів зарубіжних «металевих» фондів ETF (Exchange Trade Funds). Крім того, всі розглянуті вище способи інвестування коштів у

дорогоцінні метали (за винятком ЗМС) мають справу з фізичним металом, у той час як придбання цінних паперів ПНП, паперів ETF-фондів та робота з похідними фінансовими інструментами, в першу чергу передбачає розміщення коштів у віртуальний метал.

Таким чином, узагальнимо, що дані способи інвестування коштів у дорогоцінні метали також мають обмеження. Так, наприклад, робота з похідними фінансовими інструментами вимагають від інвесторів спеціальних знань та не підходять для використання широким колом інвесторів. Таким чином, для індивідуальних, дрібних інвесторів найбільш доцільним способом інвестування коштів у дорогоцінні метали є знеособлені металеві рахунки та монети з дорогоцінних металів.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН СВІТОВОГО РИНКУ ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ

2.1 Оцінка запасів дорогоцінних металів у світовій економіці

Кольорові метали – це найдорожчий та найцінніший технічний матеріал. У чистому вигляді кольорові метали використовують рідко, переважно їх застосовують у вигляді сплавів. Кольорові метали діляться за їх фізичними властивостями та призначенням на кілька груп:

- важкі – мідь, свинець, цинк, олово, нікель;
- легкі - алюміній, магній, титан, літій та ін;
- малі – вісмут, кадмій, сурма, миш'як, кобальт, ртуть;
- легуючі – вольфрам, молібден, тантал, ніобій, ванадій;
- благородні (дорогоцінні) – золото, срібло, платина та платиноїди;
- рідкісні та розсіяні – цирконій, галій, індій, талій, германій, селен та інші [15].

Сировинна база України є досить різноманітною і включає різні види сировини, які використовуються в різних галузях промисловості. Найбільші обсяги видобутку сировини припадають на вугілля, залізну руду, марганцеву руду, нафту та природний газ, кам'яне вугілля, сірку, кам'яну та піскувату глину, граніт, кварцит та інші корисні копалини [22, с. 13].

Однією з особливостей сировинної бази України є те, що більшість з них має високу якість та відповідає міжнародним стандартам. Наприклад, залізна руда з Кривбасу вважається однією з найкращих у світі за якістю.

Також варто зазначити, що Україна має значні запаси рідкісних металів, таких як церій, прасеодим, неодим та інші, які використовуються в високотехнологічних галузях.

Проте, на жаль, деякі галузі сировинної бази України потребують модернізації та розвитку, щоб забезпечити їх ефективне використання та

конкуренентоспроможність на міжнародному ринку.

За даними Геологічної служби США (USGS) на 2021 рік, Україна займає 28-е місце в світі за запасами золота. Загальні запаси золота в Україні налічують близько 45 тонн. Проте, варто зазначити, що у порівнянні з іншими країнами, українські запаси золота є незначними.

Найбільші запаси золота в світі зосереджені в країнах, таких як Австралія, Канада, Китай, США та інші.

Велику сировинну базу мають Канада, Перу, США, Чилі та Австралія. У ПАР основу сировинної бази становлять родовища стародавніх золотоносних конгломератів рудного району Вітватерсранд; їхня розробка ведеться підземним способом на великих глибинах (до 4300 м). Потужність пластів золотоносних конгломератів коливається від кількох дециметрів до кількох метрів. Золото в рудах високопробне, його вміст варіюється від 7 до 16 г/т [14, с. 11].

Провідне становище в Канаді займають золото-сульфідно-кварцові родовища зеленокам'яних поясів (Поркьюпайн, Детур-Лейк та ін.). Вони характеризуються великими та середніми масштабами та високим вмістом золота у рудах (10–26 г/т). Дедалі більшу роль починають грати мідно-порфірові родовища, локалізовані у складчастих структурах Канадських Кордильєрів (Галор-Крік, Маунт-Мілліган та ін.). Ресурсна база кожного з них перевищує 100 т, але концентрація золота у рудах невисока – у середньому 0,2 г/т.

У Перу основну роль відіграють золото-срібні (Янакоча, П'єріна, Лагунас-Норте та ін.) та золото-мідно-порфірові (Конга, Лос-Чанкас та ін.). Усі вони локалізовані у межах Андійського вулканоплутонічного поясу. Золото-срібні об'єкти в основному великі та середні за масштабом, з невисоким вмістом золота у рудах (0,7–1,2 г/т). Серед золото-мідно-порфірових об'єктів найбільшим є Конга, чий ресурси досягають 400 т за середнього вмісту золота в руді 0,4 г/т.

У сировинній базі США чільне місце займають пластоподібні родовища золото-полісульфідних руд (так званого карлінського типу) рудного поясу штату Невада, локалізовані у теригенно-карбонатних породах.

Найбільшим із них є родовище Карлін (його ресурси перевищують 600 т золота за вмістом у руді 1,2 г/т). Крім того, у штаті Аляска розвідані унікальні за масштабом родовища мідно-порфірових руд Пebbл та золотополісульфідних руд у теригенних відкладах Донлін-Крік.

Основу сировинної бази золота Австралії складають родовища золотосульфідних руд у стародавніх зеленокам'яних поясах. Основні об'єкти цього типу (Калгурлі, Паддінгтон та ін) знаходяться на заході країни. Місце народження є унікальними та великими за запасами, але укладають бідні важкозбагачувані руди, що містять у середньому 1,6 г/т золота. Все більше значення набувають комплексні родовища з попутним золотом – золотомедно-порфірові (Кейдія-Хілл, Кейдія-Іст, Промінент-Хілл та ін) та уранзолото-мідні (Олімпік-Дам).

У світі лідерами за обсягами сировинної бази срібла є Мексика, Перу, Китай, та Австралія. Проте, важливо зазначити, що в Україні можуть бути недостатньо вивчені запаси срібла та існують можливості для їх розширення через проведення геологорозвідки.

Розвиток галузі залежить від інвестицій в розвідку та видобування срібла, впровадження сучасних технологій та залучення іноземних інвесторів. Водночас, важливо забезпечувати сталість галузі та дотримуватись екологічних та соціальних стандартів, що дозволить уникнути негативного впливу на природні ресурси та місцеві спільноти.

У світі власне срібних об'єктах міститься приблизно п'ята частина сировинної бази срібла. Концентрація металу в їх рудах коливається від кількох десятків грамів до перших кілограмів на тонну за стабільно високого показник вилучення металу.

Найбагатшими запасами срібла є Мексика та Перу, через територію яких

простягається «Великий срібний пояс» Північної та Південної Америк. На території цих країн знаходяться великі та гігантські за запасами срібла родовища, серед яких срібно-поліметалічні Пенаскіто, Фреснільйо і Пітаррілья в Мексиці, скарново-поліметалева Антаміну, молібден-мідно-порфірове Торомочо та власне срібне Корані в Перу [13, с. 316].

Запаси срібла Польщі укладено лише у комплексних родовищах.

Основу ресурсної бази становить найбільший у Європі Легницько-Глогувський міднорудний пояс, у межах якого розробляються численні родовища міді: Любін, Рудна, Полковиці Серошовіце, Глогув-Глибокий та ін. Середній вміст срібла у рудах становить 57 г/т. У Китаї срібло здебільшого відіграє роль попутного компонента в рудах свинцево-цинкових, мідних та золотосрібних родовищ, таких як Десін, Юнпін, Добаошань, Сетунмін, Ел-Ті-Пі, Фувань, Чжен-Гуан та ін. Відомостей про якість руд і параметрів більшості китайських родовищ немає.

В Австралії більшість срібла укладено в шістнадцяти поліметалевих родовищах, найбільшими з яких є Каннінгтон, Маунт-Айза, Джордж-Фішер; у кожному з них ресурси срібла перевищують 13 тис.т. У Чилі – країні, територія якої захоплюється «Великим срібним поясом», основний промисловий інтерес представляють молібденмідно-порфірові родовища з попутним золотом та сріблом, серед яких найбільш значні – Ескондіда та Есперанса, та золото-срібні об'єкти, найбільшим представником яких є родовище Паскуа-Лама.

Якість їх руд характеризується сильною мінливістю. У США значна частина сировинної бази срібла укладена у мідно-порфірових та свинцево-цинкових (стратиформних та колчеданно-поліметалічних) родовищах, зосереджених переважно на заході країни, у штатах Невада, Арізона, Нью-Мексико, Монтана, Каліфорнія та Аляска.

Переважає частина кольорових металів споживається у різних галузях індустрії, особливо в машинобудуванні, а також у будівництві та хімічній промисловості. Розвиток кольорової металургії тісно пов'язаний з НТП, який

сильно розширив сферу застосування кольорових металів, виявив галузі застосування різних їх видів, впровадив ефективні технології отримання як старих, і нових металів [14, с. 22].

Серед платиноїдів трохи переважає платина. У США майже весь ресурсний потенціал пов'язаний з інтрузивними комплексами Стіллуотер та Дулут, де переважає малосульфідне платиноїдне оруднення; частка сульфідних міднонікелевих руд у сировинній базі металів платинової групи (МПГ) країни невелика. Малосульфідні руди комплексу Стіллуотер унікальні змістом платини та паладію (до 4 та 14,3 г/т відповідно). Потенціал освоюваного інтрузиву Дулут порівнюємо з комплексом Стіллуотер, хоча його руди бідніше (0,2-0,3 г/т МПГ). У сировинній базі Канади переважають комплексні руди сульфідних мідно-нікелевих родовищ рудного району Садбері, в основному, дрібного та середнього масштабу, з низькими концентраціями попутних платиноїдів (До 1,7 г/т). Крім того, майже п'яту її частину становлять ресурси бідних (до 2,5 г/т) малосульфідних руд родовища Лак-дез-Іль, характерною особливістю яких є переважання паладію над платиною більш ніж у десятеро разів.

За даними Геологічної служби США (USGS) на 2022 рік, найбільші запаси металів платинової групи знаходяться в: Росії (88 тис. тонн); ПАР (63 тис. тонн); Зімбабве (38 тис. тонн); Канаді (10 тис. тонн); США (9 тис. тонн).

Споживання металів платинової групи (ПГМ) в Україні є незначним порівняно з іншими країнами світу, такими як США, Японія, Європейський Союз, Китай та Індія. За даними Інституту геології та геохімії нерудних матеріалів НАН України, у 2019 році загальне споживання ПГМ в Україні складало близько 30 тонн. При цьому понад 70% споживання припадало на платину, менше 20% - на паладій та близько 10% - на родій.

Основними галузями, які використовують ПГМ в Україні, є хімічна, нафтогазова та автомобільна промисловість, електроніка та медицина.

Після світової економічної кризи 2008-2009 років споживання платини та

інших металів платинової групи значно зросло. Це пов'язано зі збільшенням виробництва автомобілів з каталітичними конвертерами, які використовують платину, паладій та родій для зниження викидів шкідливих речовин у повітря. Також платина та її сполуки використовуються в електронній промисловості, медицині та інших галузях промисловості.

Згідно з даними Інституту металевих вуглецевих матеріалів (Institute of Metal Carbon Materials), у 2019 році світове споживання платини становило близько 8 мільйонів унцій (більше 248 тонн), паладію - близько 9 мільйонів унцій (більше 280 тонн), а родію - близько 1,1 мільйонів унцій (більше 34 тонн). За прогнозами, споживання металів платинової групи продовжуватиме зростати у майбутньому, особливо у зв'язку зі збільшенням виробництва автомобілів та використанням більш екологічно чистих технологій.

Зростання значення кольорової металургії обумовлено збільшенням кількості видів металів не тільки основних важких та легких, а й рідкісних та розсіяних елементів. На початку ХХ ст. використовувалося лише близько 15 видів металів, у середині ХХ ст. вже близько 30, а нині – близько 70, тобто переважна частина всіх металів. Рідкісні та розсіяні метали – складова частина багатьох сучасних сплавів [16, с. 12].

Широке застосування у різних галузях господарства знайшли благородні метали – золото, срібло, платина та інші платиноїди (паладій, іридій, осмій) і т.д.). Однак їхня роль у міру розвитку НТП суттєво змінювалася. В основних благородних металів є як загальні напрями використання, так і суто специфічні. Золото та срібло з давнини йшли на ювелірні прикраси, і досі на ці цілі. У світовій промисловості в середині 90-х років. використовувалося 78% золота, 36 – платини та 15% срібла. В період сьогодення зростає попит на золото та платину в електронних виробництвах (4-6%). Великим споживачем платин стала автомобільна промисловість (43%); велика кількість срібла використовується виготовлення кінофотоматеріалів (30 %). Втратили колишнє значення ці метали в карбуванні монет та одержанні злитків (всього 6–8 %).

Інші види платиноїдів йдуть на отримання сплавів і каталізаторів.

Більшість руд дорогоцінних металів надзвичайно складні за своїм складом та містять крім цільового металу легуючі, благородні, рідкісні та розсіяні, сполуки сірки, калію та інших елементів.

Тому технологія переробки різних руд не тільки складна, а й часто суто індивідуальна.

Вилучення всіх, що містяться в рудах і первинному металі різних елементів визначає багато проблем розвитку кольорової металургії. Це стимулює глибоку комплексну переробку руд. Ускладнення технології переробки руд кольорових металів зумовило появу окремих її циклів видобуток руди, її збагачення, отримання основного («чорного») металу, рафінування, виготовлення прокату або інших видів виробів (наприклад, порошоків – «порошкова металургія»), збір та підготовка брухту кольорових металів для повторного використання.

Кожен із цих циклів має свою технологію, свої види обладнання, характеризується своїми техніко-економічними показниками (величиною інвестицій, витратою енергії, витратами праці, собівартістю продукту у кожному циклі тощо.). Результатом ускладнення технології став розрив колись єдиного ланцюжка цих процесів.

2.2 Аналіз виробництва дорогоцінних металів

В світі виробництво дорогоцінних металів значно розподіляється між кількома провідними країнами. Основні добувні країни золота - Китай, Австралія, Росія, США та Канада.

Дорогоцінні метали можуть перебувати в будь-якому стані (виді), в тому числі в самородному та афінованому, а також у сировині, сплавах, напівфабрикатах, промислових продуктах, хімічних сполуках, ювелірних

виробах та інші вироби, монети, лом, відходи виробництва та споживання.

Повний набір виробництва мають три країни світу – США, Німеччина, Японія.

За даними за 2021 рік, Україна випускає різні види металів у складі кольорової металургії. Найбільш розповсюдженими видами кольорових металів є алюміній, мідь, нікель, свинець, цинк та інші. Виробництво кожного з них може відрізнятися в залежності від потреб ринку та здібностей виробництва. Загалом, кольорова металургія є важливою галуззю промисловості України та сприяє розвитку економіки країни.

У 2022 році світове виробництво золота склало близько 3,9 тис. тонн, що становить збільшення на 4% порівняно з попереднім роком.

Золото є одним із найцінніших металів, тому його запаси та виробництво є дуже важливими показниками для економіки країн. За даними World Gold Council, станом на 2022 рік, провідними країнами за запасами золота є: США - 8,133 тонн; Німеччина - 3,368 тонн; Італія - 2,452 тонн; Франція - 2,436 тонн;

Щодо виробництва золота, то провідними країнами є: Китай - 368,3 тонн; Австралія - 295,8 тонн; США - 190,0 тонн; Канада - 182,2 тонн;

За даними Silver Institute, світове виробництво срібла в 2021 році становило близько 789 млн унцій (24 532 тонн). Найбільшими виробниками срібла у світі є Мексика, Перу, Китай, країна агресор та Австралія. Мексика є провідним виробником срібла у світі з виробництвом близько 189 млн унцій, що становить 24% від загального світового виробництва. Перу йде на другому місці з виробництвом близько 137 млн унцій, а Китай - на третьому місці з виробництвом близько 110 млн унцій (Табл. 2.1.):

Таблиця 2.1

Провідні країни – виробники первинного срібла

№	Країна	Виробництво в 2020 році, т.	Доля в світовому виробництві, %

1	Мексика	6300	24
2	Перу	3800	14
3	Китай	3500	13
4	Австралія	1200	5

Інші виробники первинного срібла у світі включають Чилі, Болівію, Казахстан, Аргентину та США. Також важливо зазначити, що значна частина срібла видобувається як побічний продукт при видобутку інших металів, таких як золото, мідь та цинк.

У виробництві платини провідними країнами є: ПАР (Південно-Африканська Республіка), Канада, Аргентина, Канада та Зімбабве.

За даними Інституту світової сталі (World Steel Association), світове виробництво платини в 2021 році становило приблизно 202 тонни. Переважна частина платини виробляється в ПАР, де у 2021 році було видобуто близько 78 тонн цього металу. Друге місце за обсягами виробництва платини займає Росія з виробництвом біля 21 тонни, а третє місце – Канада з виробництвом біля 18 тонн. Україна не входить до переліку провідних країн виробників платини.

У 2021 році виробництво платини склало близько 181 тис. кілограм, що на 19% менше, ніж у 2020 році. Однак, з урахуванням того, що ПАР - провідна країна з виробництва платини, це зменшення було частково пов'язане з впливом пандемії COVID-19 на виробництво в цій країні.

На жаль, в Україні відбувається обмежене виробництво платиноїдів. За даними Державної служби геології та надр України, у 2020 році українські підприємства добули всього 1,2 тонни платиновмісного рудного концентрату. Тим не менше, потенціал нарощування виробництва платиноїдів в Україні є великим, оскільки наразі багато з родовищ платиновмісних руд не експлуатуються в повному обсязі через технічні та інвестиційні обмеження.

Розвиток виробництва платиноїдів в Україні потребує значних інвестицій в геологорозвідку, розробку нових технологій та будівництво необхідної інфраструктури. Відкриття нових родовищ та нарощування виробництва

платиноїдів може сприяти не тільки розвитку гірничої промисловості в Україні, але і підвищенню економічного рівня країни в цілому.

Центром платиново-палладієвої промисловості в Україні є Кривбас (Криворізький басейн) в Дніпропетровській та Запорізькій областях. Тут знаходяться найбільші родовища платиноїдів в Україні, такі як Первомайське, Центральне та інші. Крім того, в Україні є родовища платинових металів у Чернівецькій області, але вони менш значущі порівняно з Кривбасом.

Також слід зазначити, що в останні роки спостерігається зростання виробництва більш рідкісних дорогоцінних металів, таких як родій, ірідій та осмій. Проте їх обсяги виробництва залишаються дуже обмеженими порівняно з золотом, сріблом та платиною.

В 2021 році світове виробництво родію становило близько 240 тонн. Найбільші виробники цього металу - Південна Африка (більше 80% світового виробництва) та Росія (більше 10%). Родій використовується переважно в каталізаторах, електроніці, виробництві склоплавів та інших промислових процесах. Значна частина світового виробництва родію споживається в автопромисловості, де він застосовується в каталізаторах вихлопних газів. Також родій застосовується у виробництві косметики та фармацевтики. З метою зменшення залежності від постачань з Південної Африки, де знаходиться більшість запасів родію, деякі країни, такі як Канада, США та Росія, здійснюють пошуки нових родовищ цього металу та розвивають власне виробництво.

За даними Геологічної служби США, у 2021 році світове виробництво ірідію становило близько 3,5 тонн. Найбільші виробники ірідію в світі - Південна Африка, Російська Федерація та Канада. Ці три країни разом виробляють понад 90% світового виробництва ірідію.

Ірідій є одним з найрідкісніших металів у земній корі. Він широко використовується у виробництві спеціальних сталей, в електроніці, хімічній промисловості та в ювелірній справі. Зокрема, ірідієві сплави

використовуються у виробництві лазерів, термопар та інших пристроїв, де важлива стійкість до корозії і високі температури. Також ірідій використовується для виготовлення високоякісних ювелірних виробів, наприклад, для створення дорогих обручок з великими діамантами.

Основними країнами-виробниками осмію є Російська Федерація та Канада. За даними Геологічної служби США, у 2021 році Росія виробила 50 тонн осмію, що становить більше 80% світового виробництва. Канада займає друге місце з виробництва близько 10 тонн осмію.

Осмій є надзвичайно рідкісним металом, його видобуток та виробництво є дуже складним і дорогим процесом. Він використовується в електроніці, каталізаторах, при виготовленні медичного обладнання та інших промислових застосуваннях.

За даними United States Geological Survey (USGS), світове виробництво осмію у 2021 році становило близько 63 тонн, що є значним зниженням порівняно з попередніми роками. Це може бути пов'язано зі зменшенням видобутку на шахтах внаслідок пандемії COVID-19 та складністю виробництва. Проте, попит на осмій залишається стабільним, що робить його одним з найцінніших металів в світі.

2.3. Фактори, що впливають на ринок дорогоцінних металів

До головних факторів, що впливають на ринок дорогоцінних металів відносяться:

- Геополітичні труднощі та їх вплив на ринок дорогоцінних металів;
- Економічні тенденції та їх вплив на ринок дорогоцінних металів;
- Екологічні проблеми та їх вплив на ринок дорогоцінних металів [17, с. 137].

Геополітичні труднощі можуть мати значний вплив на ринок

дорогоцінних металів, оскільки ці метали мають важливе значення в геополітичних змаганнях та конфліктах.

Однією з основних причин геополітичних труднощів на ринку дорогоцінних металів є політична нестабільність та конфлікти. Країни з великими запасами дорогоцінних металів можуть стати об'єктом геополітичних амбіцій інших країн, що може призвести до порушень постачання, збільшення вартості та нестабільності на ринку.

Також існують геополітичні труднощі пов'язані з різними подіями, які несподівано відбуваються в різних країнах світу, такі як природні катастрофи, політичні зміни, терористичні акти та інші.

У геополітичних умовах, коли підвищується ризик порушення постачання дорогоцінних металів, інвестори можуть перевести свої інвестиції у ці метали як у гарантований актив, який може зберегти свою вартість в умовах нестабільності на ринку.

Також можливо відзначити, що геополітичні труднощі можуть спричиняти зростання вартості дорогоцінних металів через збільшення попиту на них у якості безпечного активу під час кризових ситуацій.

Отже, геополітичні труднощі можуть мати значний вплив на ринок дорогоцінних металів, викликати нестабільність та порушення постачання, а також спричиняти зростання вартості цих металів.

Економічні тенденції можуть мати значний вплив на ринок дорогоцінних металів. Нижче наведено декілька ключових факторів, що впливають на ціни дорогоцінних металів:

- Стан світової економіки: економічні кризи, рецесії або зростання можуть впливати на споживчі витрати і, отже, на попит на дорогоцінні метали.
- Курс валют: зміна валютного курсу може вплинути на зміну цін на дорогоцінні метали, оскільки більшість металів продовжуються на міжнародному ринку в доларах США.

- Інфляція: зростання рівня інфляції може підвищити ціни на дорогоцінні метали, оскільки інвестори можуть звернутися до цих металів як засобу збереження вартості.

- Геополітичні конфлікти: конфлікти в регіонах, де виробляються дорогоцінні метали, можуть призвести до обмеження виробництва або експорту, що може підвищити ціни на ці метали.

Інвестиційний попит: інвестори можуть відчувати попит на дорогоцінні метали як засобу збереження вартості або як інструмент для захисту від інфляції.

Узагальнюючи, економічні тенденції можуть мати значний вплив на ринок дорогоцінних металів, зокрема на ціни та попит на ці метали. Ці тенденції можуть залежати від багатьох факторів, таких як економічна стабільність, курс валют, рівень інфляції та геополітичні події.

Екологічні проблеми можуть мати значний вплив на ринок дорогоцінних металів. Наприклад, деякі метали, такі як ртуть і кадмій, є надзвичайно отруйними для людини та навколишнього середовища. Якщо компанії, які займаються видобутком та виробництвом металів, не дотримуються відповідних стандартів екології та безпеки, це може призвести до серйозного забруднення повітря, води та ґрунту.

Це може мати наслідки для здоров'я людей, які проживають в районах з видобутком металів, а також для економіки та ринку дорогоцінних металів.

У зв'язку з цим, деякі країни, такі як Канада та Австралія, встановили досить суворі правила та стандарти для компаній, які займаються добуванням металів. Це може призвести до збільшення витрат на видобуток та виробництво металів, а також до скорочення їхнього виробництва.

Окрім цього, збільшення уваги до екології та зменшення викидів вуглецю може призвести до зростання попиту на деякі дорогоцінні метали, такі як платина, внаслідок їх використання в каталітичних конвертерах транспортних засобів, які зменшують викиди вуглецю. Також можливо збільшення попиту на

дорогоцінні метали для виробництва сонячних батарей, які є екологічно чистим джерелом енергії.

Іншою екологічною проблемою, що впливає на ринок дорогоцінних металів, є проблема відходів. Виробництво дорогоцінних металів часто супроводжується утворенням відходів, які містять отруйні речовини та важкі метали. Ці відходи можуть бути шкідливими для здоров'я людей та довкілля, якщо їх не видалити правильно.

Отже, державні регулятори встановлюють строгі вимоги щодо утилізації відходів, що може призвести до підвищення витрат на виробництво дорогоцінних металів.

Крім того, екологічні проблеми можуть стати причиною зменшення виробництва дорогоцінних металів.

Наприклад, деякі види родю можуть бути вироблятися лише з платиновими рудами, що містяться в певних регіонах, де існують строгі екологічні обмеження на видобуток. Це може привести до скорочення виробництва дорогоцінних металів та підвищення їх цін.

Таким чином, екологічні проблеми можуть мати значний вплив на ринок дорогоцінних металів, змушуючи компанії збільшувати витрати на виробництво та зменшувати обсяги виробництва, що впливає на загальну пропозицію та ціни на ринку.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ

3.1 Тенденції та перспективи розвитку світового ринку дорогоцінних металів

При вивченні ситуації на світовому ринку кольорових металів спираються на зміни вартості металу – котирування.

Ціни формуються на початок та кінець біржової сесії, а потім за підсумками оголошуються (публікуються) мінімальні та максимальні значення цін. Це і є котирування кольорових металів.

Цікавий факт: слово «котирування» родом із французької мови (coter – «відзначати, нумерувати»).

Існує:

- пряме котирування (скільки коштує одиниця товару);
- Зворотне котирування (скільки можна купити товару за 1 грошову одиницю) [28, с. 54].

Котирування дорогоцінних металів відчують злети і падіння точно так, як і інші біржові інструменти. Загалом за доступний для огляду історичний період вони, звичайно ж, вирости. Курс цін на дорогоцінні метали в загальних рисах може збігатися.

Наприклад, на біржах існує зростаючий тренд на всі види дорогоцінних металів. Але зростати вони можуть по-різному, відкати або коливання можуть проходити з різною інтенсивністю.

Ціна на золото на світовому ринку за останні 10 років мала значні коливання. Вперше позначки в 1000 дол. за тройську унцію на біржі дорогоцінний метал досяг у березні 2008 р.

Потім стався відкат, і вдруге цієї символічної позначки тройська унція золота досягла у лютому 2009 р. (рис. 3.1)

Рис. 3.1 Ціна золота на LME, дол. за унцію

Таку сильну лінію опору вдруге пробити не вдалося, і з лютого до вересня 2009 р. котирування коливалися від 880 до 990. А потім сталося пробиття опору та різке зростання – у листопаді 2009 р. ціна сягала 1226.

Так часто буває після того, як ціни змогли подолати сильний опір.

До червня 2015 р. золото знаходилося в бічному тренді, коридор вартості дорогоцінний метал на біржі становив 1140-1400 з невеликим креном до нижнього краю.

І у липні 2015 р. рівень підтримки був пробитий, ціни пішли нижче, до 1054.

Від цього рівня у лютому 2016 р. котирування відштовхнулися та пішли вгору до 1370 у липні.

Але у грудні знову рівень 1054, а у вересні 2017 р. рівень 1350.

Після невеликого зниження наступні три місяці знову спроба зростання до 1367 р. у січні 2018 р. У серпні 2018 ціна на золото знову була в районі нижнього кордону коридору - 1158.

2020: \$1,773 за унцію.

2021: \$1,817 за унцію.

2022: \$1,890 за унцію.

2023: \$1,950 за унцію.

Зростання цін, що почалося наприкінці кварталу, однозначно пов'язане з зовнішньополітичними факторами та через них – із глобальними економічними.

Стан попиту та пропозиції на золото відносно стабільні останні кілька років, але у першому півріччі 2019 р. можна відзначити значні зміни до окремих їх складових. Так, ЦБ окремих країн через свої рекордні закупівлі (375 т – дев'ятирічний рекорд) вплинули на сукупний світовий попит, який також досяг найвищого за три роки значення - 2181 т.

Окремо варто виділити той факт, що до традиційних лідерів закупівлі золота серед ЦБ (Китай, Росія, Туреччина, Індія) приєдналася Польща, ставши лідером з закупівель (100 т у 2-му кварталі) не тільки в Європі, а й у світі. Можна, можливо припустити, що тенденція збільшення золота в золотовалютних резервах розгорнеться ще ширше, захоплюючи інші країни Європи.

Зростання попиту на золото зі сторони держави стане головним драйвером світових закупівель у короткостроковому періоді.

На відміну від попиту з боку ювелірного та промислового секторів, ціна золота зазвичай не є перешкодою для ЦП під час закупівлі [35, с. 67].

У довгостроковій перспективі очікується зростання попиту з боку електронної промисловості за рахунок повсюдного розгортання 5G-інфраструктури, яка, як і будь-який інший сектор електроніки, потребує золото для виробництва друкованих плат та інших елементів.

Провідні інвестиційні банки та дослідні агенції здебільшого переглядають власні прогнози за цінами у бік підвищення, що продиктовано надзвичайно високими цінами на золото.

Високі ціни вже стають перепоною для інвесторів, які шукають інші напрями інвестицій. Навіть при продовженні закупівель з боку ЦП та при збереженні світового попиту на поточному рівні (~ 4000 т на рік) ціни будуть коригуватися до позначки 1400–1450 дол. за тройську унцію, що однаково виявиться досить високим рівнем порівняно з минулими роками.

Мінімальні позначки вартості срібла на біржі останніх 10–12 років – це 8,300 у жовтні 2008 р.

Потім трирічний зростаючий тренд, за час якого ціни на срібло зросли більш ніж у п'ять разів і досягли рівня 49,836 дол. тройську унцію у квітні 2001 р.

Проте вже у травні ціни на срібло обрушилися до 32,400. Щоправда, у серпні того року котирування на біржі зросли до 44, але це був короткочасний сплеск, і у вересні вартість опускалася навіть до 26 (Рис. 3.2).

Рисунок 3.2 – Ціна срібла на LME, дол. за унцію

Локальний мінімум в 13,700 дол. за унцію дорогоцінного металу було

досягнуто в грудні 2015 р. З тих пір, ось уже майже чотири роки, ціни на срібло більш ніж менш стабільні та становлять від 13 до 18.

Виняток – червень-липень 2016 р., коли котирування намагалися вийти за межі коридору, але максимум на що їх вистачило спроби подолати рівень у 20 дол.

2020 рік: 20,55 доларів США за унцію.

2021 рік: 25,89 доларів США за унцію.

2022 рік: 23,31 доларів США за унцію (до травня 2023 року).

2023 рік (до травня): 23,24 доларів США за унцію (на сьогоднішній день).

У біржових котируваннях срібла, на відміну від золота, продовжується бічний рух. Як можна бачити, не завжди тренди для дорогоцінних металів збігаються.

Зростання цін стримує більш промисловий характер срібла на відміну від золота.

Це в умовах гальмування світової економіки не дає збільшити споживання у короткостроковій перспективі, хоча, враховуючи специфіку використання срібла в промисловості, у середньо- та довгостроковій перспективі попит на срібло помітно зростає. Можна виділити кілька найважливіших напрямів, насамперед, альтернативна енергетика та електротранспорт.

У першому випадку, збереження поточного темпу введення нових потужностей сонячної енергетики (CAGR 2019–2023 рр. – 9 %, за оцінкою Solar Power Europe) дозволить стабільно споживати 3000 – 3500 т срібла щорічно до кінця 2023 р., що є консервативною оцінкою. Використання електротранспорту (HEV та EV варіанти) та сучасних міжміських експресів (ICE) вимагає близько 1500 т срібла щорічно. За оцінкою GFMS до 2025 р. споживання зростає до 2300 т. на технологічне срібло переважає на світовому ринку (Рис. 3.3) .

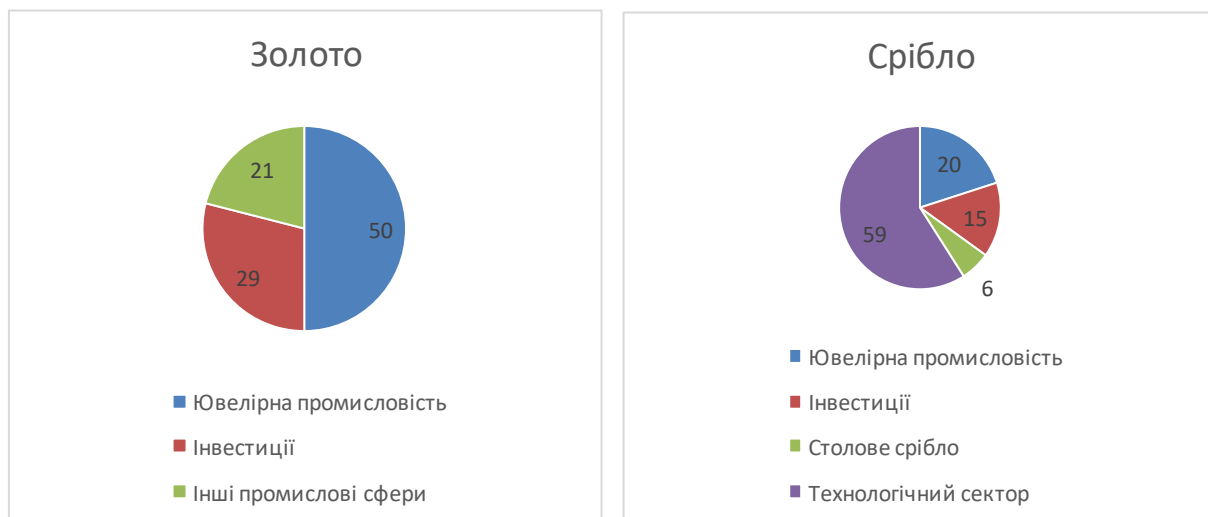

Рис. 3.3 – Структура світового попиту золото і срібло

Огляд останнього десятиліття котирувань платини на біржі потрібно розпочати з піку: грудень 2007 – лютий-березень 2008 – жовтень 2008 р. Відповідно ціна за тройську унцію: 1445 – 2305 – 754 дол. Менше ніж за рік майже дворазове зростання, а потім триразове падіння.

У листопаді 2008 р. починається фаза зростання котирувань дорогоцінного металу, яка зупинилася у квітні 2010 р. на рівні 1758 та плавне зростання до 1882 у травні 2011 р. (Рис. 3.4)

Рис. 3.4 – Ціна платини на LME, дол. за унцію

Коридор цін на платину 1418–1674 тримався до червня 2013 р. знизилися до 1336-1472, але тренд залишився бічним.

Волатильність у цей період була невелика, ціни змінювалися, але не дуже сильно.

А ось у серпні 2014 р. Курс пішов униз. Спочатку це виглядало як коливання у коридорі. Але без жодних труднощів і особливих відкатів котирування опустилися до 827 дол. за унцію до кінця 2015 р. Щоправда, у серпні 2016 р. вони навіть добиралися до 1200, але це був тільки сплеск загалом бічного тренду з межами на рівнях 796-1020 дол. Цей рух триває і зараз.

Паладій на початку 2009 р. коштував на біржі в межах 170–190 дол. за унцію.

У цей час почався зростаючий тренд, який ставав все крутішим. У квітні 2010 р. унція коштувала 572 дол. Потім спад у травні до 392, наступний місяць коливання у районі 450 та різкий ривок до позначки 805 у грудні. Весь 2011 р. – це коливання у бічному тренді від 688 до 848 (Рис. 3.5).

Рис. 3.5 – Ціна паладію на LME, дол. за унцію [20, с. 63]

Але справжнє зростання почалося у лютому 2014 р. з рівня 702 дол. До серпня вони були вже 907. А потім з вересня 2014 р. до січня 2016 р. вони скотилися до 453 дол. за унцію. У лютому 2016 р. розпочався новий зростаючий тренд, під час якого котирування зростали до 1130 дол. у січні 2018 р., і після падіння у серпні трохи нижче позначки у 900 штурм нових вершин: 1549 у лютому 2019 р. та 2774 у березні 2020 р. Середня ціна паладію на LME в 2021 році склала близько 2 447 доларів США за унцію. У 2022 році ціна паладію на LME була значно вищою і середня ціна склала близько 2 972 доларів США за унцію. Середня ціна паладію на LME в 2021 році склала близько 2 447 доларів США за унцію.

Паладій, на відміну від усіх дорогоцінних металів, зараз перебуває у фазі бурхливого зростання та освоює історичні рекорди котирувань.

Метали платинової групи можна віднести до промислових шляхетних металів, основний попит на які формується за рахунок використання в промисловості. Інвестиційний напрямок у МПГ не є основним. Платину відносять до фундаментальних активів, здатних принести прибуток тільки в довгостроковий період.

Каталітичні властивості шести МПГ - іридія, осмія, паладію, платини, родія та рутенія – є унікальними. Зносостійкість платини добре підходить для виготовлення вишуканих прикрас. Інші відмінні властивості включають стійкість до хімічного впливу, відмінні високотемпературні характеристики та стабільні електричні властивості.

Всі ці властивості потрібні галузями промисловості. Платина, платинові сплави та іридій використовуються як тигельні матеріали для зростання монокристалів, особливо оксидів. Хімічна промисловість застосовує значну кількість каталізаторів з платини або сплаву платини та родію в формі марлі, щоб каталізувати часткове окислення аміаку з утворенням оксиду азоту, який є сировиною для добрив, вибухових речовин та азотної кислоти (Рис. 3.6)

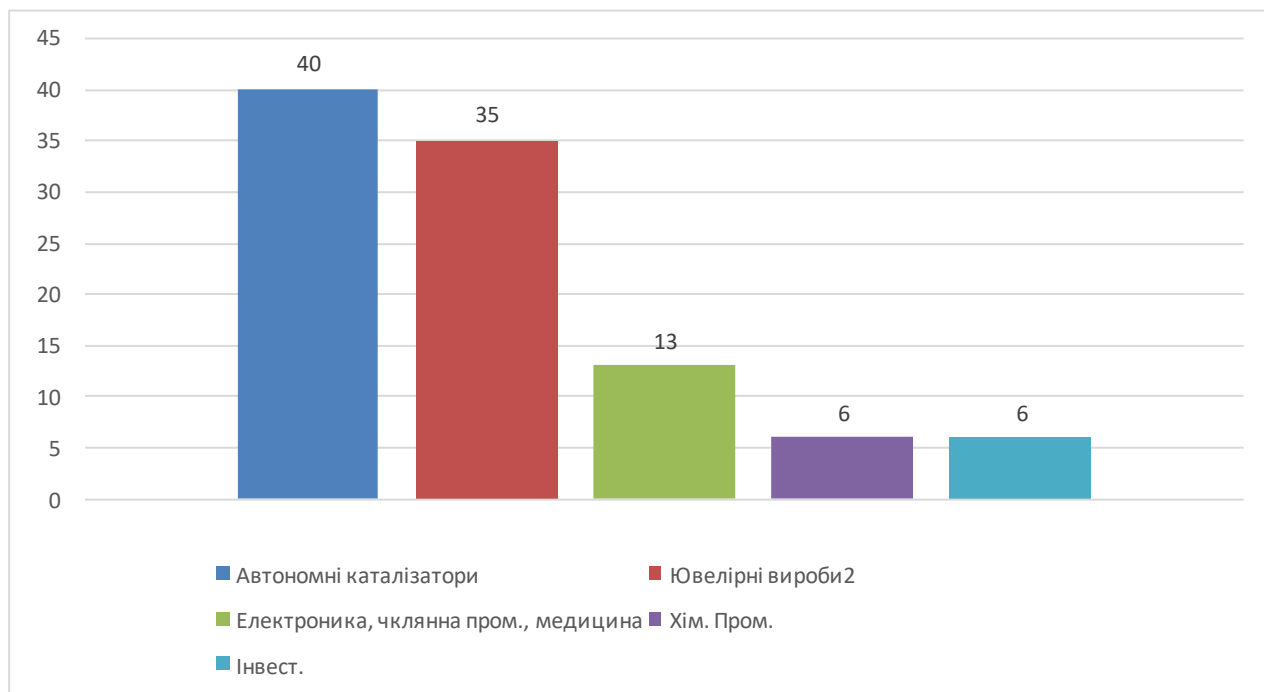

Рис. 3.6 – Структура використання платини

Останніми роками деякі МПГ стали важливими каталізаторами хімії.

Діоксид рутенію використовується як покриття на розмірно-стабільних титанових анодах при виробництві хлору та їдкого натру. Каталізатори на платиновій основі використовуються при переробці сирої нафти, риформінгу та інших процесах при виробництві високооктанових бензинів та ароматичних сполук для нафтохімічної промисловості

З 1979 р. автомобільна промисловість стала основним споживачем МПГ. Паладій, платина і родій використовувалися як каталізатор окиснення в каталітичних нейтралізаторах для очищення вихлопних газів автомобілів. Платина застосовується в першу чергу в каталізаторах для дизельних автомобілів. Паладій знаходить своє застосування в бензинових двигунах. Замінити паладій дешевшою на даний момент платиною неможливо через конструктивні особливості та режими роботи зазначених силових агрегатів (Рис. 3.7).

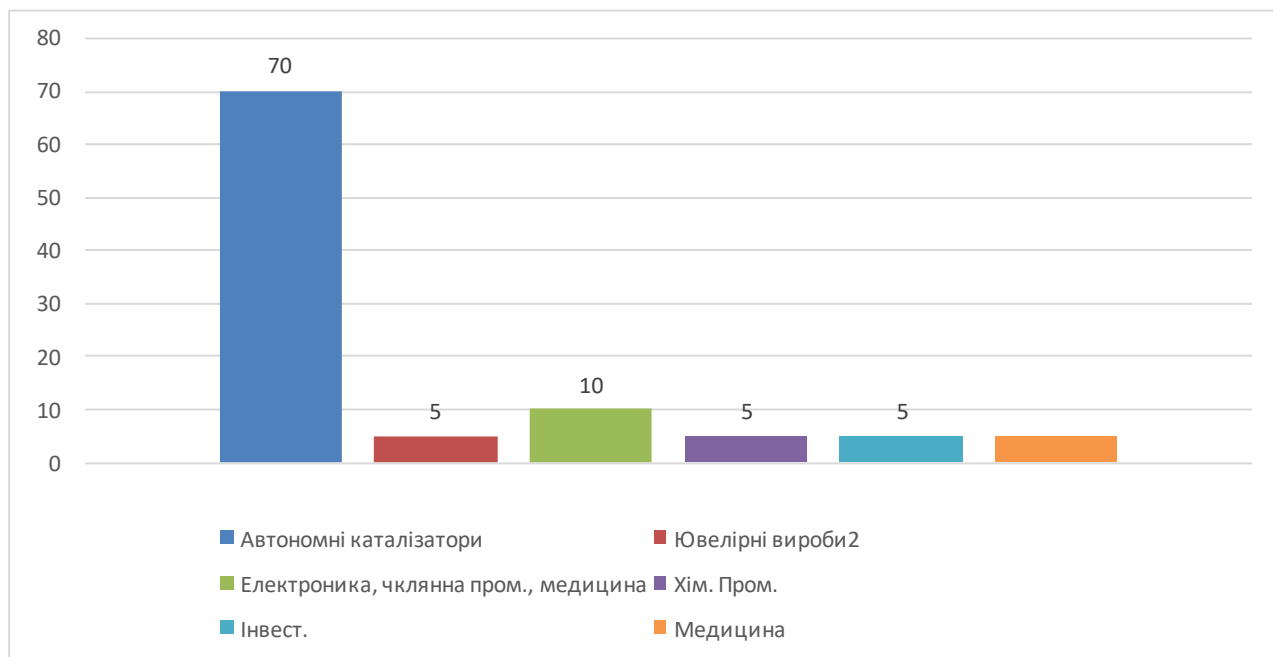

Рис. 3.7 – Структура використання паладію

Широкий спектр сплавів МПГ використовується в низьковольтних і низькоенергетичних контактах, товстоплівкових і тонкоплівкових ланцюгах, термопарах та компонентах печі, а також в електродах.

Світова торгівля МПГ складає 23–29 млрд. дол. США. Після зростання в 2011 р. обсяг торгівлі дещо знизився і перебуває приблизно на одному рівні протягом тривалого часу. Після «дизельгейту» попит та відповідно ціни на платину почали знижуватися, що вплинуло на обсяги торгівлі у 2015–2016 роках.

Проте підсумки 2019-2022 років вже демонструють підвищення попиту на ці метали.

Станом на 2022 рік, найбільшим споживачем платини є Китай. Китай використовує платину у великій кількості в автомобільній промисловості, виробництві електроніки, в китайських виробництвах водневих паливних елементів та в інших галузях. Другим за величиною споживачем платини є Європейський Союз, а третім - США.

За даними Інституту гірничої промисловості (Institute of Mining Industry), Китай у 2022 році спожив 34% світового виробництва платини. Європейський Союз спожив 22%, а США - 10%. Інші країни, такі як Японія, Індія та Республіка Південної Африки, споживають менше 10% світового виробництва кожна (Рис. 3.8).

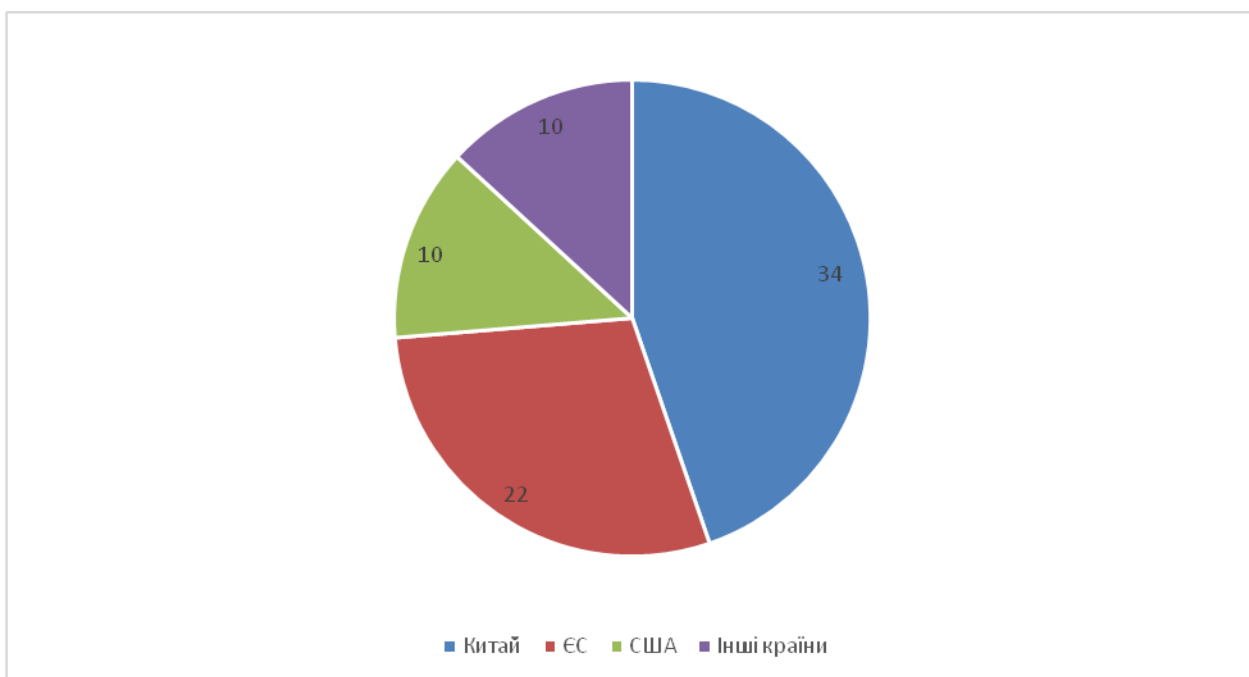

Рис. 3.8 – Країни – основні споживачі платини

За даними Інституту гірничої промисловості (Institute of Mining Industry), основними споживачами паладію є (Рис. 3.9.):

- Китай - 50%
- США - 16%
- Європейський Союз - 13%
- Японія - 6%
- Індія - 4%
- Республіка Південної Африки - 4%
- Російська Федерація - 2%
- Інші країни – 5%

Отже, Китай є найбільшим споживачем паладію, з відсотком споживання

більше ніж усі інші країни разом взяті.

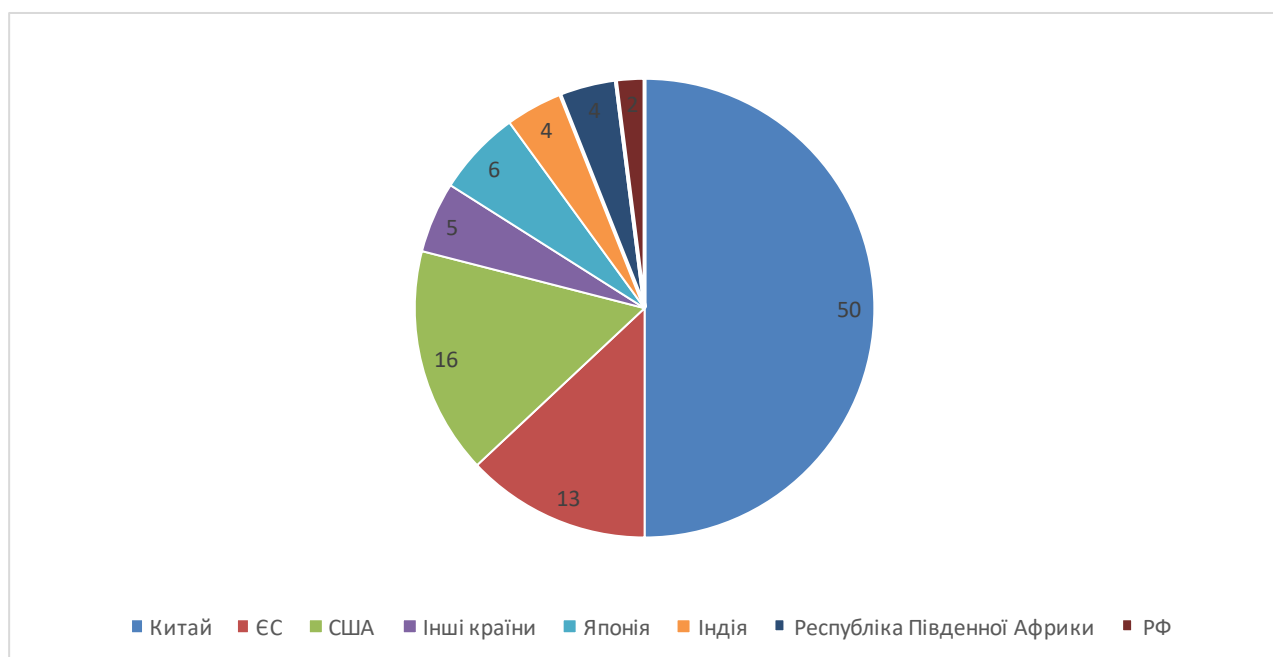

Рис. 3.9 – Країни – основні споживачі паладію

Обсяг світового експорту МПГ у натуральному вираженні дещо перевищує виробництво у 2009–2017 роках. Це свідчить про присутність у торгівлі напівфабрикату (концентрату), який продається для афінажу в інших країнах, та частково про перепродаж металу, виробленого раніше і що знаходиться в запаси. Динаміка торгівлі відбиває тенденції виробництва металів. Зниження обсягів торгівлі у грошовому вираженні відбувається не тільки через зниження ціни, але й уповільнення пропозиції в натуральному обсязі.

Прогнозувати точні ціни на дорогоцінні метали на майбутні роки досить складно, оскільки вони значно залежать від багатьох факторів, таких як стан глобальної економіки, інфляції, геополітичної ситуації та інших.

Проте, на даний момент, експерти погоджуються з тим, що дорогоцінні метали, такі як золото, срібло, платина та паладій, є важливими інструментами для збереження вартості та зменшення ризиків інвестування. Це стосується не

тільки інвесторів, але й центральних банків та великих корпорацій.

У зв'язку з тим, що дорогоцінні метали є дефляційними інструментами, що означає, що вони зберігають свою вартість в умовах зростання інфляції, вони можуть бути привабливими для інвесторів в період економічної нестабільності та неспокою на ринках.

Крім того, прогнозується зростання попиту на платину та паладій у зв'язку з їх застосуванням в виробництві автомобілів з водневим паливним елементом, що може призвести до збільшення цін на ці метали.

У цілому, хоча точний прогноз цін на дорогоцінні метали неможливо дати, вони все ще вважаються важливими інструментами для збереження вартості та захисту від ризиків на ринку.

Прогнозування ринку паладію на майбутні роки пов'язано зі складністю прогнозування економічної ситуації та виробничих потреб промислових галузей. Однак, наразі, деякі експерти вважають, що попит на паладій збільшиться у майбутньому внаслідок збільшення виробництва автомобілів з електричним приводом, використання паладію в каталізаторах для зменшення викидів від автомобілів з ДВС та виробництва водню. Попит на паладій також може збільшитися через його використання у виробництві сонячних батарей та виробництві водневих паливних елементів.

Щодо цін на паладій, то вони можуть бути підвищені внаслідок збільшення попиту та обмеженого пропонування на ринку. Також, ціни можуть бути вплинуті геополітичними та економічними факторами, такими як зміни в торгових відносинах між країнами, валютні коливання, кризові ситуації на ринках тощо. Однак, точний прогноз цін на паладій на 2024-2025 роки не може бути зроблений, оскільки вони можуть залежати від багатьох невизначених факторів.

Прогнозування ринку платини на майбутні роки може бути складним завданням, оскільки цей ринок досить вразливий до змін у споживанні та виробництві, а також до геополітичних та економічних турбулентностей.

Однак, на даний момент можна виділити кілька ключових тенденцій, які можуть вплинути на ринок платини у найближчі роки:

Зростання попиту від автовиробників: платина використовується для виготовлення каталізаторів для автомобілів з двигунами внутрішнього згоряння, тому зростання попиту на автомобілі, особливо на гібридні та електромобілі, може підвищити попит на платину.

Збільшення виробництва водню: платина використовується в електролізерах для виробництва водню, який в свою чергу може використовуватися як альтернативне джерело палива. Збільшення попиту на водень може привести до збільшення попиту на платину.

Геополітичні турбулентності: Республіка ПАР, що є одним з найбільших світових виробників платини, має значну політичну та економічну нестабільність, що може вплинути на виробництво та експорт платини. Також, санкції проти Росії можуть обмежити доступ до платини з цієї країни, що може підвищити її ціну.

Технологічний розвиток: зростання розробок технологій з використанням платини та інших дорогоцінних металів може привести до збільшення попиту на ці метали.

Таким чином, ринок платини на наступні роки залишається досить нестабільним, а прогнози на нього можуть залежати від багатьох факторів, включаючи зміни в глобальній економіці та технологічних тенденціях.

Прогнозування цін на золото на 2024 рік є складним завданням, оскільки вони залежать від багатьох факторів, таких як геополітична ситуація, стан світової економіки, фінансові політики країн-лідерів тощо. Проте, за останні роки ціни на золото показали тенденцію до зростання, що може свідчити про те, що вони можуть залишатися на високому рівні і в майбутньому.

За даними експертів, одним з ключових факторів, що можуть вплинути на ціни на золото на 2024 рік, є інфляція. Зростання інфляції зазвичай веде до збільшення цін на золото, оскільки інвестори шукають способи захисту своїх

активів від девальвації валют та підвищення цін.

Також можливим фактором, що сприяє зростанню цін на золото, є геополітична нестабільність. Конфлікти та напруження між країнами можуть спричинити неспокій на ринках та збільшення попиту на безпечні активи, включаючи золото.

З іншого боку, зменшення геополітичних ризиків та поліпшення економічної ситуації в світі можуть вплинути на зменшення попиту на золото і, відповідно, на зниження його цін.

Отже, передбачення цін на золото на 2024 рік є складним завданням і залежить від багатьох факторів. Проте, за останні роки спостерігалось зростання цін на золото, що може свідчити про те, що цей тренд може продовжуватися і в майбутньому.

Прогнозувати ціни на срібло важко, оскільки вони можуть залежати від багатьох факторів, таких як зміна попиту на срібло на ринках виробництва і промисловості, політичні турбулентності, зміни валютних курсів та монетарних політик різних країн і т. д. Проте, деякі експерти вважають, що на 2024 рік можливе зростання цін на срібло, оскільки його використання в галузі відновлюваної енергетики та електроніки продовжує зростати. Крім того, срібло також є популярним інструментом для збереження капіталу в умовах економічної нестабільності, тому можливе підвищення попиту на срібло з цієї причини. Однак, як і в інших випадках, точний прогноз цін на срібло на 2024 рік є неможливим.

3.2. Перспективи розвитку ринку дорогоцінних металів в Україні в контексті світового ринку

На початку, маємо відзначити, що згідно Розпорядження НБУ від 02 січня 2024 року "Про закупівельні ціни на дорогоцінні метали" встановлено на

02 січня 2024 року такі закупівельні ціни на дорогоцінні метали: [у грн за один грам металу в чистоті (без ПДВ)]

з/п	Назва металу	Ціна
1. Банківські метали		
1	Золото	2514,80
2	Срібло	28,79
3	Платина	1209,97
4	Паладій	1374,53
2. Банківські метали, які потребують доведення їх визнаними виробниками до стандартів якості, прийнятих Лондонською асоціацією ринку дорогоцінних металів та учасниками Лондонського ринку платини та паладію		
1	Золото	2507,26
2	Платина	1197,87
3	Паладій	1347,04
3. Дорогоцінні метали, які не відповідають вимогам щодо якості банківських металів		
1	Золото	2489,65
2	Срібло	27,35
3	Платина	1161,57
4	Паладій	1237,08

Зокрема в Україні діє Порядок продажу дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення (крім бурштину) та напівдорогоцінного каміння з Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння України, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 7 травня 1998 р. № 653, який визначає процедуру продажу дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення (крім бурштину) та напівдорогоцінного каміння, зокрема виробів з них, з Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння України [36], а також діє Закон України "Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними" від 18.11.1997 № 637/97-ВР, який визначає правові основи і принципи

державного регулювання видобутку, виробництва, використання, зберігання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контролю за операціями з ними [38].

Ринок золота в Україні є малоактивним з низькими темпами розвитку. Золотовидобувна промисловість є дороговартісною, тому і первинний ринок золота є обмеженим та представлений спецзамовниками – НБУ та підприємствами – споживачами золотого металу. Мало значимими для українських інвесторів є придбання золота як інструменту інвестиційного портфеля; їх мало цікавлять СТФ – активи через слабо розвинути пропозиції українських бірж. Щодо участі вітчизняних інвесторів у світових ринках торгівлі золотом, то нажаль, бракує засобів, знань, досвіду і законодавчо-врегульованого механізму придбання-продажу золота для приватних інвесторів на світових ринках дорогоцінних металів.

В Україні ринок дорогоцінних металів являє собою модель, що складається із кількох взаємопов'язаних секторів:

- біржового ринку фізичних дорогоцінних металів у стандартизованій формі та ринку страхових контрактів;
- міжбанківського ринку банківських металів;
- роздрібного ринку банківських металів;
- ринку ювелірних виробів (гуртового та роздрібного).

Однак в Україні існує низка проблем, які негативно впливають на бажання вітчизняних інвесторів інвестувати в золото. Насамперед варто зауважити, що в Україні надзвичайно мала кількість банків, які працюють із золотом. Існують проблеми з отриманням ліцензії для банків щодо здійснення ними такої діяльності. Зараз в Україні близько двох десятків банків, які приділяють достатньо уваги операціям із золотом, понад 50 банків, що займаються операціями із благородними металами, близько третини з них лише продають зливки вагою 10 грамів і лише 16 купують такі ж зливки в населення.

Найбільш вражаючою особливістю українського обігу благородних

металів є певний поділ на «своїх» та «чужих». Банкіри відмовляються купувати «чужі» зливки, оскільки банки вимагають надання квитанції про купівлю зливка саме в їхньому банку. Серед банків, котрі відмовляються купувати чуже золото, на жаль, є і банки з державним капіталом, зокрема такі, як Ощадбанк та Укрексімбанк.

Ще одним недоліком українського ринку золота є спред, тобто різниця між ціною продажу та ціною купівлі золотого зливка. Середньостатистичний спред в українських банках становить 13%. Реально різниця цін у багатьох банках більша і значною мірою залежить від конкретної банківської установи.

Теоретично величина спреда зменшується зі збільшенням ваги зливка. Однак існує певна особливість: якщо на зливках малої ваги розмір спреда досягається високими цінами продажу, то на зливках великої ваги – за рахунок цін купівлі.

Для вирішення цих проблем урядом України вжито заходів для поживлення ринку золота. По-перше це взаємовизнання всіх золотих активів, включаючи фінансові та базові. Не повинно існувати проблеми купівлі одним банком активів іншого банку, навіть якщо це міжнародний банк. І по-друге, необхідно спростити доступ населення до інформації про комісії та спреди, які отримує банк, для залучення коштів населення. Цей крок може також позитивно вплинути на здорову конкуренцію серед банків.

Оскільки саме банки та фінансові установи дозволять здійснювати активні операції із золотом, необхідно дати можливість банківській системі вільно взаємодіяти із населенням і на прозорих та взаємовигідних умовах вести співпрацю у цих напрямках.

Таким чином, можна побачити, що на ринку золота в Україні існує изка проблем, вирішення яких може викликати тенденцію поживлення вітчизняного ринку благородних металів [26].

Формування в Україні національного ринку дорогоцінних металів потребує нового ліберального законодавства щодо операцій з дорогоцінними

металами. Потрібно передбачити право на здійснення операцій за вільними ринковими цінами, не повинні ні у якому разі обмежуватись обсяг експортно-імпортних операцій з дорогоцінними металами. Має місце стійка тенденція підвищення попиту на такі активи.

В умовах, коли світові виробники золота та інших дорогоцінних металів значними темпами проводять геологорозвідувальні роботи, світові компанії вкладають значні кошти на дослідні роботи в даній галузі. Сучасний ринок дорогоцінних металів і каміння в Україні знаходиться на стадії розвитку.

Вивчаючи міжнародний досвід, активно взаємодіючи із світовими ринками, вітчизняний ринок дорогоцінних металів формує виважену цінову політику. Так, ціноутворення на ринку дорогоцінних металів в Україні відбувається під впливом значної кількості факторів. Всі ці фактори та чинники потрібно враховувати при формуванні цін на ринку. Головними чинниками, які першочергово впливають на ціну дорогоцінних банківських металів є насамперед воєнний тан у кріні, нестабільність на валютних ринках; високий рівень інфляції; зміна темпів золотодобування; коливання ринку нерухомості; ефективність і характер регулятивної політики Національного банку України геополітичні процеси [23, с. 166].

В останні роки, як показує аналіз даних по банківському ринку торгів дорогоцінними металами в Україні, існуючий ринок практично працює тільки по золоту, а його обсяг не досягає навіть 1 лота (155 кг) Лондонської біржі. Першочергові завдання, які вирішує нині Україна, не пов'язані з розвідкою, видобутком чи афінажем дорогоцінних металів. На українській території знайдено понад 230 рудовиявлень золота, причому запаси родовищ десяти з них складають понад 100 т кожне. Однак поки що це з ряду об'єктивних і необ'єктивних причин не стало чинником, який активно впливає на розвиток національного ринку дорогоцінних металів, де практично не відбувається торгівля нововидобутим вітчизняним золотом, а обсяги перероблення «жовтого» металолому є досить незначними [2, с. 194].

В Україні видобуток золота проводять на декількох родовищах, зокрема в Кіровоградській та Чернівецькій областях. Золотодобувна промисловість України є невеликою порівняно з іншими країнами, проте золото продовжує залишатися важливою сировиною для розвитку національної економіки.

За останні 5 років, обсяги фінансування геологорозвідки в Україні змінювалися залежно від економічної ситуації та призначення бюджетних коштів.

Зокрема, за даними Державної геологічної служби України, у 2017 році обсяги фінансування геологорозвідки склали близько 1,2 млрд грн, у 2018 році - близько 1,3 млрд грн, у 2019 році - близько 1,5 млрд грн, у 2020 році - близько 1,3 млрд грн, а у 2021 році - близько 1,7 млрд грн.

Також варто зазначити, що окрім бюджетного фінансування, геологічні розвідки в Україні проводяться також за рахунок інвестицій приватних компаній, які здійснюють розвідку на нафтогазових, металічних та нефтегазоконденсатних родовищах в Україні.

Україна має значні потенційні запаси золота, проте на сьогоднішній день їх видобуток є невеликим порівняно з іншими країнами світу. Згідно з даними Геологічної служби України, загальні запаси золота в Україні на початок 2021 року становили близько 100 тонн.

У зв'язку з цим, уряд України веде політику нарощування сировинної бази золота. Наприклад, в 2019 році була прийнята стратегія розвитку гірничого комплексу України до 2030 року, яка передбачає збільшення обсягів видобутку золота до 10-15 тонн на рік.

Для досягнення цих цілей необхідні інвестиції в розвідку та видобування золота, вдосконалення технологій, залучення іноземних інвесторів та збільшення державного фінансування.

Однак, важливо зазначити, що нарощення сировинної бази золота має бути здійснене з дотриманням екологічних та соціальних стандартів, що дозволить забезпечити сталість галузі та уникнути негативного впливу на

природні ресурси та місцеві спільноти.

Україна має потенційні запаси срібла, проте їх обсяги невеликі порівняно з іншими країнами світу. Згідно з даними Геологічної служби України, загальні запаси срібла на початок 2021 року становили близько 25 тонн.

Запаси ПГМ належать до складних металевих руд, які містять також залізо, нікель, мідь та інші метали. Оцінки запасів ПГМ на території України є достатньо розбіжними і залежать від рівня досліджень та оцінок різних геологів та компаній. За даними, наданими державними органами, загальні запаси ПГМ в Україні можуть сягати від 20 до 100 млн тонн руд з середнім вмістом ПГМ 3-4 г/т.

На жаль, з моменту вступу України в незалежність та початку реформування гірничої промисловості, фінансування досліджень та розвідки родовищ ПГМ значно знизилося, що призвело до зменшення видобутку цих металів. Останніми роками відбувається спроба залучення іноземних інвесторів для розвитку гірничої галузі та розкриття нових родовищ ПГМ в Україні.

Україна має потенціал для нарощування своєї сировинної бази платиноїдів, оскільки в країні знаходяться родовища платиновмісних руд. Найбільш значимі з них розташовані на півдні та північному заході України, зокрема у Дніпропетровській, Закарпатській, Львівській, Чернівецькій та Івано-Франківській областях.

За даними Геологічної служби України, на території країни містяться значні запаси металів платинової групи (ПГМ), зокрема платини, паладію, родію, іридію, рутенію та осмію. Найбільші запаси ПГМ зосереджені в Криворізькому басейні.

Переважна частина української сировинної бази срібла знаходиться в рудних родовищах, розташованих на заході та півдні України. Найбільші родовища срібла знаходяться у Волинській, Тернопільській, Чернівецькій, Івано-Франківській, Дніпропетровській та Одеській областях.

Також в Україні є значні запаси срібла, які знаходяться у недрах різних

гірських порід. Однак, на жаль, не всі родовища срібла в Україні є придатними для промислової експлуатації з техніко-економічних причин. Все ж, Україна має потенціал для нарощування виробництва срібла, якщо будуть проведені необхідні інвестиції в геологорозвідку та розвиток відповідної інфраструктури.

Ціна дорогоцінних металів в Україні змінюється залежно від коливання долара США, а Україна не має впливу на світові ринки золота і срібла. З огляду на це, отримані коефіцієнти в моделях, побудованих для цін золота і срібла, виражених в гривнях, відрізняються від коефіцієнтів, отриманих при побудові моделі для цін дорогоцінних металів на світовому ринку пропорційно до зміни курсу долара США до гривні.

Національне чинне законодавство щодо регулювання ринку дорогоцінних металів потребує певного вдосконалення щодо доведення його до аналогічного рівня розвинутих країн, але з урахуванням українських особливостей. З часом цих особливостей має ставати все менше, а наше законодавство має бути зрозумілим і прозорим як для наших громадян, так і для потенційних закордонних покупців чи інвесторів. Потрібно також попрацювати над нормативною базою.

Таким чином, варто узагальнити, що в цілому виробництво власне ювелірних виробів є досить молодою галуззю, яка має потужний внутрішній ринок, характеризується високими темпами росту. Враховуючи світову кон'юктуру на ринку дорогоцінних металів та високий вітчизняний експортний потенціал, Україна має можливості для завоювання своєї наші на світовому ринку дорогоцінних металів.

ВИСНОВКИ

Отже, як висновок даного дослідження, варто відмітити, що дорогоцінні метали - це метали, які мають високу економічну цінність і часто використовуються як інвестиційний інструмент або як матеріал для виробництва прикрас та інших предметів розкоші. До дорогоцінних металів належать золото, срібло, платина, паладій, родій та інші. Вони використовуються в різних галузях, включаючи ювелірну промисловість, електроніку, медицину та інші. Ринок дорогоцінних металів визначається багатьма факторами, такими як попит і пропозиція, геополітична ситуація, фінансові та економічні тренди. Інвестування в дорогоцінні метали може бути корисним для різних типів інвесторів, включаючи тих, які шукають захист від інфляції або геополітичної нестабільності, а також тих, які бажають диверсифікувати свій портфель і зменшити ризики. Проте, інвестування в дорогоцінні метали має свої ризики, включаючи можливість коливання цін, платежів за зберігання та інші.

Під час дослідження було встановлено, що біржова торгівля дорогоцінними металами відбувається на різних біржах, таких як London Metal Exchange (LME), Chicago Mercantile Exchange (CME), Shanghai Futures Exchange (SHFE) та Tokyo Commodity Exchange (TOCOM). На цих біржах торгуються метали, такі як золото, срібло, платина, паладій, а також інші метали. Біржові ціни на дорогоцінні метали визначаються на основі попиту та пропозиції на біржі, а також на основі фундаментальних та технічних аналізів ринку. Ціни можуть коливатися в залежності від глобальної економічної ситуації, геополітичних подій, змін курсу валют, стану міжнародних резервів та інших факторів. Позабіржова торгівля дорогоцінними металами відбувається між банками та інвестиційними компаніями, які купують та продають метали на основі угод, які не оголошуються публічно. Ці угоди можуть бути виконані на фізичному ринку або на підставі фінансових деривативів, таких як ф'ючерси,

опціони та інші. Така торгівля часто відбувається за допомогою телефонних дзвінків або електронної пошти.

Встановлено, що дорогоцінні метали, такі як золото, срібло, платина і паладій, є популярними інвестиційними активами через свою стабільність і здатність зберігати свою вартість незалежно від економічної ситуації. Інвестування в дорогоцінні метали може бути здійснене шляхом придбання фізичних металевих барів або монет, а також через інвестиційні продукти, такі як фонди, біржові товари і ф'ючерсні контракти. Такі інвестиційні продукти дають можливість інвесторам займатися торгівлею дорогоцінними металами на біржі, отримувати дивіденди або прибутковість від зростання цін на метали. Однією з переваг інвестування в дорогоцінні метали є їх захист від інфляції. Також, дорогоцінні метали можуть виступати в ролі «безпечної пристані» в періоди нестабільності на ринках, коли інші інвестиційні активи можуть втратити значну частину своєї вартості. Проте, інвестування в дорогоцінні метали має свої ризики. Ціни на метали можуть залежати від різноманітних факторів, таких як валютні коливання, геополітична нестабільність, зміни в глобальній економіці та попит та пропозиція на ринку металів. Також, інвестори мають враховувати витрати на зберігання та страхування фізичних металів.

З'ясовано, що оцінка запасів дорогоцінних металів у світовій економіці включає аналіз відомих запасів у різних країнах, виявлення нових родовищ та оцінку майбутніх можливих запасів. Згідно з оцінками, найдоступнішими дорогоцінними металами є золото і срібло. Найбільші запаси золота знаходяться в Австралії, Росії, Китаї, США, Канаді та Південній Африці. Щодо срібла, то найбільші запаси знаходяться в Мексиці, Перу, Росії, Китаї та Австралії. Щодо платини та паладію, то найбільші запаси цих металів знаходяться в Південній Африці, Росії та Зімбабве. Однак, у зв'язку зі зменшенням видобутку в окремих країнах, та зростанням попиту, ці метали стають все більш дорогими та складнішими для знаходження. В останні роки

активно вивчається можливість видобутку дорогоцінних металів з вторинних джерел, таких як відпрацьовані матеріали та електронні відходи. Це може сприяти зменшенню залежності від вуглеводнів та відновлюваних джерел, а також забезпечити стабільний доступ до дорогоцінних металів. Однак, ці процеси вимагають значних інвестицій у технології та обладнання, тому поки не є масовим явищем.

В ході роботи було проведено аналіз виробництва дорогоцінних металів який показав, що основними країнами-виробниками золота, платини та паладію є Росія, ПАР, Канада, США, Австралія та Китай. Золото видобувається в багатьох країнах світу, проте більшість з них мають невеликі запаси. Основними виробниками золота є Китай, Австралія, Росія, США, Канада та Перу. Платина і паладій, як правило, видобуваються разом з нікелем і міддю. Основні країни-виробники платини та паладію - ПАР, Росія та Зімбабве. Також значні кількості дорогоцінних металів добуваються в Канаді, США та Австралії. Аналіз динаміки виробництва дорогоцінних металів показує, що у минулому році видобуток золота зменшився на 4%, але виробництво платини збільшилось на 5% порівняно з попереднім роком. Водночас, видобуток паладію збільшився на 3% порівняно з попереднім роком. Огляд виробництва дорогоцінних металів допомагає країнам-виробникам та інвесторам приймати рішення щодо розвитку цих галузей та інвестування відповідних активів.

Також в роботі було розглянуто фактори, які впливають на ринок дорогоцінних металів. Ось деякі з них: геополітична ситуація: конфлікти, санкції, політичні напруження та інші геополітичні ризики можуть призвести до нестабільності на ринку дорогоцінних металів. Інфляція та стан економіки: при погіршенні стану економіки та зростанні інфляції, інвестори шукають безпечні активи для збереження вартості своїх інвестицій. Дорогоцінні метали можуть бути одним із варіантів. Попит і пропозиція: попит на дорогоцінні метали, такі як золото та срібло, може зростати в залежності від того, наскільки популярні вони в якості прикрас, а також в наслідок збільшення кількості

використання дорогоцінних металів в електронних пристроях, таких як мобільні телефони та комп'ютери. Валютні курси: ціни на дорогоцінні метали зазвичай підвищуються, коли долар є слабким, оскільки власники інших валют можуть купувати більше золота за свою валюту. Технічні нововведення: з'явлення нових технологій та матеріалів може змінювати споживання дорогоцінних металів, збільшуючи або зменшуючи попит на них. Рівень процентних ставок: при зниженні рівня процентних ставок, інвестори шукають інвестиційні можливості з більш високою доходністю, і дорогоцінні метали можуть бути одним із варіантів для збереження вартості своїх інвестицій.

Дослідивши світовий ринок дорогоцінних металів, найбуло встановлено, що він відображає тенденції та перспективи розвитку глобальної економіки. Зазвичай, попит на дорогоцінні метали зростає в періоди геополітичної турбулентності, економічної нестабільності, інфляції та зниження цін акцій на фондових ринках. Одним з факторів, які впливають на попит на дорогоцінні метали, є підвищення споживчої активності в Китаї та Індії.

За останні кілька десятиліть споживчий попит в цих країнах зріс значно швидше, ніж у розвинених країнах, що призвело до збільшення попиту на дорогоцінні метали, які використовуються в електроніці, медицині, ювелірній промисловості та інших галузях. Іншим фактором є використання дорогоцінних металів у виробництві електромобілів та відновлюваної енергетики, що призводить до збільшення попиту на метали, такі як літій, нікель, кобальт та платина. За останні роки, також відбулося значне зростання попиту на золото як безпечний актив. Це пов'язано зі зростанням геополітичних ризиків, економічної нестабільності та інфляції. Також відбувається зростання інтересу до криптовалют, що може вплинути на попит на дорогоцінні метали у майбутньому.

Загалом, на ринку дорогоцінних металів очікується збільшення попиту в наступні роки, що може бути пов'язане зі зростанням геополітичних та економічних ризиків, збільшенням інфляції, зниженням довіри до фіатних

валют та загальним підвищенням геополітичної нестабільності. Також, розвиток технологій та розширення застосування дорогоцінних металів у високотехнологічних галузях, таких як електроніка, медицина, аерокосмічна техніка та інші, також може підтримувати попит на ці метали. Однак, на ціну дорогоцінних металів можуть впливати також й інші фактори, такі як виробництво та постачання, політична та економічна ситуація в світі, міжнародні відносини, стан фінансових ринків та інші.

Загалом, розвиток світової економіки та ринку дорогоцінних металів буде залежати від багатьох факторів, і прогнозування їхнього розвитку є досить складним завданням. Однак, на даний момент, на ринку дорогоцінних металів очікується підтримка цін, але існує ризик волатильності цін у зв'язку зі змінами в глобальній економіці та міжнародних відносинах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афанасьєва В. А. Експертиза дорогоцінних металів та коштовного каміння. Х.: ХДУХТ, 2017. 87 с.
2. Братюк В. П. Золото в Україні: інвестиція чи бізнес. Сучасний погляд / В. П. Братюк, Г. Т. Михальчинець // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія "Економіка" : збірник наукових праць / гол. ред. Т.В. Черничко. Мукачево : МДУ, 2020. Випуск 1(13). С. 191-197.
3. Видолоб Д. В. Державна політика України у сфері ліцензування господарської діяльності з видобутку, переробки, виробництва дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та виробів з ним і торгівлі ними як засіб державного регулювання. 2009. № 45. С. 326-333.
4. Гонак І. Теоретичні основи функціонування світового ринку золота. Економічний дискурс. 2018. № 4. С. 7–15.
5. Гонгальський Д. Золота лихоманка: Серед операцій з банківськими металами вкладення в золото стають найпривабливішими. 2004. №4. С. 16–17.
6. Гурський Д. С. Українське золото сьогодні. 2022. № 3. С. 9–10.
7. Диба М.І., Бахтарі Е.А. Еволюція золота: історія і сучасність : Вісник НБУ Жовтень 2008. С. 20–28.
8. Диба М.І., Василенко В.В. Класифікація та функції банківських металів : Збірник наукових праць Національної податкової служби України. №1. 2012. С. 101–110.
9. Доскочинська Л. С. Аналіз впливу глобалізації на ціну золота. 2014. №6 (132). С. 15–18.
10. Доскочинська Л. С. Вплив американського фактора на ціну золота. 2015. №1 (163). С. 398–402.
11. Доскочинська Л. С. Золото – фінансовий актив в умовах фінансової глобалізації. 2012. №22. С. 234–239.

12. Доскочинська Л. С. Сучасні фактори впливу на ціну золота. 2013. №4 (124). С. 15–18.

13. Доскочинська Л. С. Характеристика дорогоцінних металів як товару. 2012. Вип. 31. С. 316–321.

14. Доскочинська Л.С. Світові ринки дорогоцінних металів в умовах фінансової глобалізації: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.02. Львів, 2017. 22 с.

15. Дудченко В.Ю. Міжнародний ринок золота: Сучасний стан і структура. URL: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9684/1/Gold_market.pdf (дата звернення: 08.05.2023).

16. Ерфан Є. А., Белень І. І. Сучасні тенденції розвитку ринку золота. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Вип. 12. Ч. 1. 2017. С. 12.

17. Єфремова К. В. Особливості правового регулювання господарської діяльності на ринку виробів із дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння. Х., 2019. 213 с.

18. Захаркін О. О., Захаркіна Л. С., Абравіт А. Ю. Інвестиційна привабливість золота як сегменту фінансового ринку з урахуванням часового горизонту інвестування. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. Вип. 1(12). С. 327–334.

19. Золото, срібло, платина. Як придбати дорогоцінні метали URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/07/16/649685/>(дата звернення: 08.05.2023).

20. Кабанець О.І., Кольга В.Д. Валютне регулювання та контроль в Україні, 2020. 224 с.

21. Коваленко С. О. Розвиток операцій з дорогоцінними металами та їх роль у стабілізації економіки. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2020. № 31. С. 102–104.

22. Коренюк П.І. Проблеми та особливості формування ринку дорогоцінних металів в Україні. Економіка та управління національним господарством. Випуск №21. 2018. 45 с.

23. Коренюк П.І. Проблеми та особливості формування ринку дорогоцінних металів в Україні. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського Випуск 21. 2018. С. 164-167.

24. Ксенжук, О. С. Тенденції функціонування світового ринку дорогоцінних металів в умовах глобальної фінансової нестабільності. Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет. 2017. Т. 27. № 4. С. 289-298.

25. Кулик Ю. Операції з банківськими металами та їх облік. Податки та бухгалтер-терський облік. 2006. № 95. С. 27-41.

26. Ліквідність золота, або Що потрібно знати, продаючи банку золотий зливоч. URL: http://gazeta.dt.u/ECONOMICS/likvidnist_zolota,_abo_scho_potribno_znati,_prodayuchi_banku_zoloty_zlivok.html

27. Михайловський О. В. Трансформація функцій золота у сучасній міжнародній економіці. 2021. № 12. С. 230-237.

28. Морозов А.С. Еволюція економічної ролі золота. Економіка та держава. №12. 2010. С. 53–57.

29. Олексин А. Г., Лисенко Ж. П. Аналіз впливу економічних факторів на закономірності зміни цінової позиції ринку золота в умовах глобальної ринкової економіки. Економіка та держава. 2015. № 2. С. 55–60.

30. Онищенко В.О., Завора Т.М. Ринок фінансових послуг: навч. URL: https://reposit.pntu.edu.ua/bitstream/PolNTU/1624/1/ZAVORA_FSM.pdf(дата звернення: 08.05.2023).

31. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 08.05.2023).

32. Пластун О. Л. Імпульсні та розвороті стратегії після аномальних цінових коливань на ринках нафти та золота. Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України : Ірпінь, 2021. С. 297–300.

33. Полозенко Д. В., Коваленко С. О. Операції з дорогоцінними металами та їх роль у формуванні бюджету : Наукові праці НДФІ. 2006. № 3. С. 45–48.

34. Полякова Ю.В. Світові ринки дорогоцінних металів в умовах глобальної економіки. Економічні науки. 2016. №9. URL: [http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ес_n/article /view/3059](http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ес_n/article/view/3059) (дата звернення: 08.05.2023).

35. Попівняк Ю.М. Проблеми функціонування ювелірної промисловості України у світовому контексті та шляхи її розв'язання. Актуальні проблеми економіки. № 9(147). 2013. С. 62-69.

36. Порядок продажу дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення (крім бурштину) та напівдорогоцінного каміння з Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння України, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 7 травня 1998 р. № 653. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/653-98-%D0%BF#Text>

37. Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними : Закон України від 18.11.1997 р. № 637/97-ВР.

38. Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними: Закон України від 18.11.1997 № 637/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/637/97-%D0%B2%D1%80#Text>

39. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14> (дата звернення: 08.05.2023).

40. Про систему валютного регулювання і валютного контролю : Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 р. № 15-93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-93> (дата звернення: 08.05.2023).

41. Пухальська А.П. Аналіз кон'юнктури та тенденцій сучасного розвитку ринку золота. Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. 2014. № 2. С. 217–225.

42. Ринок золота. Асоціація «Біржові та електронні майданчики». URL: <https://aeaer.com.ua/ry-nok-zolota/> (дата звернення: 08.05.2023).

43. Скубіліна А. В., Воловик В.М. Оцінка розвитку ринку ювелірних виробів в Україні. Економіка і суспільство. Випуск №10, 2017. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/62.pdf (дата звернення: 08.05.2023)

44. Фатеев М. Світовий ринок дорогоцінних металів. Вісник Національного банку України. 2021. № 4. С. 3-7

45. Фінансові послуги на ринку банківських металів URL: https://pidruchniki.com/2015060964925/finansii/finansovi_poslugi_rinku_bankivskih_metaliv(дата звернення: 08.05.2023)

46. Ціни на дорогоцінні метали. МінфінМедіа. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/bullion/> (дата звернення: 22.06.2022). 8. Козюк В. Ціна на золото: чи справді геополітична напруга має значення? Світ фінансів. 2021. № 2(67). С. 8–22.

47. Чиж Л. Зарубіжний досвід регулювання ринку банківських металів і рекомендації Україні. Вісник Львів. ун-ту. Серія екон. 2019, Вип. 41. С. 124–130.

48. Чиж Л.М. Стан та інвестиційні перспективи ринку банківських металів в Україні. Львівський національний університет ім. Івана Франка. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/34103/1/68_317-320.pdf (дата звернення: 08.05.2023).

49. Яременко С., Юрчук Г. Ринок банківських металів – новий сегмент фінансового ринку України. Вісник НБУ. 2022. №1. С. 15-19.

50. Bloomberg Commodity Index (BCOM). Bloomberg: Europe Edition. URL: <https://www.bloomberg.com/quote/BCOM:IND> (дата звернення: 08.05.2023).

51. Beckmann J., Berger Th., Czudaj R. Gold Price Dynamics and the Role of Uncertainty. Chemnitz Economic Paper. 2017. № 6. P. 1–29.

52. Bullion Vault. URL:<https://www.bullionvault.com/gold-price-chart.do>(дата звернення: 08.05.2023).

53. China Gold Congress. China Gold Congress and Expo 2020. URL: <http://en.china-gold.org> (дата звернення: 08.05.2023).

54. Investors go bananas as for gold bars as global stock markets tumble URL: <http://www.telegraph.co.uk/finance/personalfinance/investing/gold/12151770/Investors-go-bananas-for-gold-bars-as-globalstock-markets-tumble.html>(дата звернення: 08.05.2023).

55. Gold Statistics and Information. U.S. Department of the Interior. URL: <https://pubs.usgs.gov/periodicals/mcs2022/mcs2022-gold.pdf> (дата звернення: 08.05.2023).

56. Gold Statistics and Information URL:<https://minerals.usgs.gov/minerals/pubs/commodity/gold/index.html#mcs>(дата звернення: 08.05.2023).

57. GoldHub. Gold mine production. URL: <https://www.gold.org/goldhub/data/historical-mine-production> (дата звернення: 08.05.2023).

58. Greenspan A. Gold and Economic Freedom / A. Greenspan. – URL: <http://www.sotsium.ru/books/48/46/greenspan66.html> (дата звернення: 08.05.2023).

59. LBMA. Conditions for Listing for Good Delivery Refiners. The London Bullion Market Association, 2021. 39 p. – URL:

<https://cdn.lbma.org.uk/downloads/GDL-Assets/Good-Delivery-List-Rules-Jan-2021-FINAL.pdf> (дата звернення: 08.05.2023)

60. Manly, R. Chinese Gold Market: Still in the Driving Seat / R. Manly. – URL: <https://www.bullionstar.com/blogs/ronan-manly/chinese-gold-market-still-driving-seat/> (дата звернення: 08.05.2023).

61. Millar, R. The relevance and importance of Gold in the World Monetary System / R. Millar, W. Peter. – URL: <http://www.gata.org/files/PeterMillarGoldNoteMay06.pdf> (дата звернення: 08.05.2023).

62. The Independent Precious Metals Authority. URL: <https://www.lbma.org.uk/> (дата звернення: 08.05.2023).

63. The fractal feature and price trend in the gold future market at the Shanghai Futures Exchange (SFE). Physica A: Statistical Mechanics and its Applications. 474 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/312097297_The_fractal_feature_and_price_trend_in_the_gold_future_market_at_the_Shanghai_Futures_Exchange_SFE. (дата звернення: 08.05.2023).

64. Platinum prices. Armetex. 2018. URL: <https://www.armetex.com/spotprices/platinum-price> (дата звернення: 08.05.2023).

65. Wall Street election reaction: stocks rally but experts warn of trouble ahead – as it happened URL: <https://www.theguardian.com/business/blog/live/2016/nov/09/stock-markets-on-edge-as-us-presidential-electionheads-for-tense-climax> (дата звернення: 08.05.2023).